

leto IV. / 1. julij 1978

5

kočevski razgledi

Franc Brus: OBESENCI

umetniška fotografija

USTVARJAMO

USTVARJAMO od strani 3 do 15

OGLEDALO ČASA od strani 16 do 24

SLIKE DANAŠNJIH DNI od strani 25 do 28

KULTURNO DOGAJANJE od strani 29 do 31

UTRIP MLADIH od strani 32 do 36

KOČEVSKI RAZGLEDI

izdaja Klub kulturnih
delavcev pri DKUD
Svoboda Kočevje

Ureja uredniški odbor:

Dragica Janša,
Meta Prelesnik
Marjanca Colarič,
Franc Brus,
Francka Merhar

Glavni in odgovorni
urednik
Mirko Levstek

Naslovna stran
Stane Jarm

Naslov uredništva:
Šeškova 2
61330 Kočevje

Izhaja občasno

Tiska
tiskarna Kočevski tisk
Kočevje

Po mnenju republiškega
organa št. 421-1/72 z dne
14. januarja 1975 šteje
revija Kočevski razgledi
med proizvode, za
katere se ne plačuje
temeljni davek od
prometa proizvodov.

Ko se spušča mrak

Življenje se tako hitro in tako gosto nekam steka, midva pa še danes posedava tu in se vračava nazaj. S preteklostjo se dajeva o nekih relativnih resnicah, ki jih je ustoličil spomin, resnicah, ki so skozi svoje prelivajoče se barve plastično razpotegnjene v času zgrešile svoj smisel.

Lahno že siviva, čeprav se nemo prepričujemo, da je pred nama še mnogo mnogo let.

Zapri vrata in sedi! Ta dan je za pogovor kot naročen od najinih najboljših spoznanj.

V tej sobi sem tolikokrat sam sebi dopovedoval, kaj mislim o tem, kar počnem, in kako bi lahko vse teklo drugače.

V mestih ostajajo ob nedeljah sanjači in nergači, ki si vtepajo v svojo nepotolažljivo dušo neštete globoko pretehtane razloge svojih pogledov na življenje.

Tako hitro leti čas, da so mnoga ljubezenska pisma ostala nenapisana ali so se izgubila v prenatrpanih ulicah velikih mest. Malo tistih sanj in ciljev v meni je zgorelo v ognju zmagoslavja in na pepelu teh ognjev si večkrat pogrejem roke in dušo.

Pozno je že. Mnogim dogorevajo sveče, mnogim bledijo imena, spomini nanje so le v kaki zaprašeni knjigi vrinili svojo stran. Sam se nenehno sprašujem, kaj je še nedognanega, kaj tako vabljivega, da tako grobo brskam po sebi in tudi najlepšim spominom ne dam prostora, da bi si oddahnili in mirno zaspali.

Dušan Bižal

U S T V A R J A M O

RUDOLF MOHAR

Tito naš je rekel . . .

Tito naš je rekel:
»Nočemo umreti!« —
ko nas tujec kruti
hotel je zatreti.

Tito naš je rekel:
»Z nami je pravica.«
Boj težak sprejeli
vedrega smo lica.

Tito naš je rekel:
»Vsi Jugoslovani,
družno se borimo
na zemlji poteptani!«

Tito naš je rekel:
»Dom si nov zgradimo,
pa kot bratje složno
delajmo, živimo!«

Tito naš je rekel:
»Mir je ljudska nada.
Bratstvo in svoboda
v svetu naj zavlada!«

MARJETA DAJČMAN

Partizan z brado

Bilo je med vojno, V Srednjo vas so prihajali zdaj partizani, zdaj Nemci, nad vasjo so kar naprej krožila letala in tudi streljanje se je slišalo mnogokrat. Toda jaz sem bila še majhna in sem le na pol razumela stvari, ki so se dogajale takrat.

Nekega dne sva šli s sestro Marijo po poti. Nasproti nama je prišla gruča partizanov. Sestra mi je šepnila: »Tisti partizan, ki ima brado, je umetnik. Riše ljudi, da so kakor živi. Tudi tovariša Tita je že narisal. Piše se Jakac . . .«

Dobro sem si ga ogledala, pa tudi besedo umetnik sem si dobro zapomnila, čeprav nisem natanko vedela, kaj pomeni. Zame je bil umetnik tisti partizan, ki ima brado in riše. Če bi mi bil kdo rekel, da je umetnik še kdo drugi, bi bila začudena in razočarana . . .

Partizan z brado je z ženo stanoval v leseni hiši na vrhu Srednje vasi. Otroci smo večkrat pasli tam okrog.

Nekega dne sem sama pasla tam. Gledala sem proti njegovi hiši in razmišljala. Kaj neki dela umetnik? Spet riše? Le kakšen svinčnik ima in kakšne barvice? — Mar riše tudi otroke? — Morda bi še mene narisal . . .

Tedaj sem ga nenadoma zagledala pri vratih, kako stopa navzdol po lesenih stopnicah. — Kam neki gre? — Razoglav je in brez puške, gotovo ne gre daleč. — Stopal je naravnost proti meni.

»Punčka, kako ti je ime?«

»Marjetka.«

»Marjetka, boš kmalu napasla?«

»Kmalu.«

»Ko boš napasla, pridi k meni, te bom narisal.«

Takoj sem odgnala živino domov. Oblekla sem novo obleko, ki je bila sešita iz padala, mama mi je spletla kite, partizanka Roza pa mi je privezala pentlje. Nato sem šla k umetniku.

Njegova žena mi je popravila lase in obleko, nato sem sedla na posteljo, pogrnjeno s temnosivo odejo. Na desni strani je visela brzostrelka, na levi pa je bila mizica, polna svinčnikov in papirja. Tja je sedel umetnik. Opazoval me je in risal. Vmes je malo počival in takrat mi je prinesel jabolk in orehov.

Ko je končal, mi je pokazal sliko. Bila mi je všeč in tudi on je bil zadovoljen z njo. Takrat me je tudi fotografiral, ne da bi vedela za to.

»Ta slika je tvoja,« je rekel. »Pridi jutri, bom narisal še eno zase.«

Naslednji dan je še nekoliko izpopolnil prvo sliko, potem je začel risati drugo. To pot me je narisal bolj od strani. Toda ta slika ni bila tako lepa kot prva. Zato mi je umetnik rekel:

»Marjetka, zamenjajva sliko!«

»Ne, moja je lepša,« sem mu odgovorila.

In dal mi je lepšo sliko ter nanjo napisal: »Mali pastirički Marjetki.« Še zdaj imam to sliko. Za spomin na umetnika Jakca in na vojno...

KSENIJA

Dam ti svoje solze

Strmim v belo pokrajino, na zasnežena polja in v bele gozdove. Na obzorju sije srebrn mesec. Med grmovjem se vlečejo megle. Leno in počasi.

Rada te imam. Tvoji lasje so kratki in mehki. Na gramofonu se vrti zadnja plošča. »... i proplakat će zora...« Ura je pol dvanajstih.

Premišljevala sem. Dolgo. Čemu bi morala hvaliti tvoje brke? Ugaja mi tvoj nasmeh. Tisti polovični, kot da ga mi želiš pokloniti po drobcih.

V sobo vdira mraz. Skozi ključavnico sili in me objema. Ne znam se braniti. Vedno bom bežala pred teboj, ker se bojim sebe. Lahko bi klonila pod bremenom sreče.

Na steni se rišejo žarometi avtomobilskih luči. Jutro. Rdeča svetloba kuka izza obronkov gora.

Moj dan se je začel. Noč, polna lepih laži, se umika. Moram sprejeti resničnost. Grenka je.

Verjemi mi! Moj smeh, to so moje solze. Dam ti jih v slovo.

november

vse počrnele veje
so se upognile nad menojo;
izmed dreves
se je priplazila
sestradana volkulja,
sled zapoznelih srečanj
je puščala za sabo
in neka dokončana misel
se je pozibavala
na temni rogovili.

veter bo zdaj zdaj
poiskal pot do nje
in jo zvrtničil
v svojih hladnih prstih.

skozi motno šipo
vsak predvečer
ugaša postarani obraz
v temno notranjost
zapuščene hiše.

nihče ne bo opazil
priprtih vrat —
glas prošnje
bo ostal poražen
na stopnicah čakanja.

le dež bo tiho izgovarjal
svojo težko žalost.

prevara

hodiš med praproti,
misliš,
da si sam
in da stebila
ne slišijo
tvojega
hrzanja.

pa se glas
splazi
skozi
stržene
in ostane tam
do tvojega
povratka.

prišlo bo

prišlo bo,
da boš šel mimo;
večerne sence
te bodo zvaljale
v svoje tople gube,
pa se jim ne boš
pustil ugrabiti.

grenki prah kostanjev
se bo krušil nate
in klic apnenčastih poti
te bo poskušal zmesti.
na sključenih ramenih
ti bo obviselo
trpko gnezdo žalosti.

s srcem v dlaneh
boš zbežal
za zidovja starih hiš
in v njih poskril
sledove vračanja.

žarek sonca
bo obstal
na temnem pragu hiše
in po navpičnem molku vrat
bo zdrsela tvoja drobna senca.

marjanca colarič

Jutro

Prvič sem tukaj, pa je soba domača in topla, da zadiši po nečem, kar je že bilo in kljub temu še traja. Omara je stara in vrata se cvileče odpirajo. V njej zadiši po toplini lesa in po človeških rokah. Razveselim se ob misli, da je bilo tu pred menoj že veliko ljudi. Z dlanjo potegnem po polici, pregrnjeni z že porumenelim papirjem, in na prstih ostane sled prahu in drobna, trda krušna drobtinica. Hipoma začutim povezavo s človekom pred seboj, ki je tako neprisljano zapustil delček svojega življenja v tem nemem prostoru.

Zadnji marčni dnevi so. Toplo je. Iz zemlje se zjutraj kadi. Rosa težko kaplja z vej, zelenkastih in napetih od bujenja. Skozi napol odprto okno se plazi sveže jutro. Oster zrak reže v nosnice in draži grlo. Misli

zarezetajo kot mlad, podivjan konj, zaprt v visoki ogradi. Počasi se priklonim do stopnje popolne zavesti. Kot temno-sivo pregrinjalo je mrak zdrsnil z mene. Kosi pohištva se počasi luščijo od sten in se mi leseno, toplo približujejo. Zunaj je sedaj še mračno, da stvari in živa bitja migotajo v energiji danjenja.

Telo je toplo, prebujeno. Roka še zmeraj vsa otrpla počiva med razgretimi stegni. Potihem se premaknem, odprem se prebujajočemu dnevu in odgrnem odejo s spočitega telesa.

S toplimi nogami stopim na mehko preprogo. Le kdo se je domislil te varljive domačnosti? Zunaj, čisto pod mojim oknom, se s pritajenim pokom oglasi jek v mladi, nabrekli veji. Telo se napne, vznemiri. Za nekaj časa se odmaknem iz prostora.

Tiho se splazim do kopalnice. Počasi se prebijam skozi gostoto dihanja vseh, ki še spijo. Odvržem ogrinjalo in vodo v tankih, gostih curkih spustim po telesu.

Čutim, kako se divje izgublja pod nogami in odnaša s seboj patino vsakdanjosti.

Čista sem. Čista in sveža; v sencih čutim utrip, koža se je napela in zagorela. Vrnem se in stopim do okna. Sonce pravkar vstaja. Veliko je in oranžno, toplo koprnenje prinaša s seboj. Zvečer se bo vrnilo na svoj začetek in se naslednjo jutro spet dvignilo, minljivo in večno. Del te divje, krožeče moči se naseli vame. Čas mi postopoma vrača navajenost nase, vendar se mu ne smem pustiti premagati.

Danes je prvi dan drugačnega življenja. Vem, da se tako hitro ne more spremeniti skoraj nič. Vsako jutro bo prineslo le drobce drugačnosti.

Samo okno še odprem. Od tam, kjer se je rodil dan, se je krvavordeča rana razlila po vsem obzorju. Dva popotnika se bližata. Vse je tako resnično. Trsje se v velikih lokih razmika pred njima. Še malo in prispela bosta. Nebo za njima postaja modro. Sonce je že visoko. Visok dan bo zrasel od pomladnega jutra.

DANILO ŠKULJ

Ljubka in njena trma

»Alo, mrcina! Stopi malo hitreje! Še veliko dela je pred nama!« Tako je priganjal stari Furlan svojo mršavo mulo. Njegova mrha Ljubka mu je bila na stara leta v veselje in jezo. Z njo je kmetom vlačil debela z gmajne v dolino. Zaslužil je ravno toliko, da se je preživljal.

Stari Furlan bi za svojo Ljubko vse žrtvoval. Vendar pa se je kdaj pa kdaj tudi spozabil in ji preštel rebra. Ljubka je imela namreč zelo čedno lastnost, ki ji pravimo trma.

»Bo kaj ali ne? Daj no daj!« je priganjal svojo Ljubko. Ta pa se je kot nalašč z vsemi štirimi uprla v tla in obstala. Ubogi Furlan je poskušal z lepimi besedami, a ker te niso nič zalegle, tudi z grdimi. Njegova mula pa kot da je prirasla v zemljo.

»Ljubka, stopi no vendar naprej!« je spet poskušal. Muhasta spremljevalka pa je le z ušesi pomigala in dalje uganjala trmo.

Tedaj je njenega gospodarja minila potrpežljivost. S tal je pograbil kol in — lop — lop — po koščenem hrbtu, da je odmevalo po gozdu. Še radovedne ptice so od strahu odletele in

nagajiva veverica se je umaknila na najvišji smrekov vrh. Ljubka pa le ni hotela nikamor.

Stari Furlan je onemogel sedel na skalo in si podprl glavo. Tedaj pa kot bi odrezal. Ljubko je trma popustila. Obrnila se je in jo ubrala navzdol, od koder sta ravnokar prišla.

Še preden se je Furlan prav zavedel, je njen vihrajoči rep že izginil. A stari ni dolgo premišljeval. Zmetal je na kup sekuro, cepin in nahrbtnik z malico ter jo ubral za begunko. Ni se zmenil za veje, ki so ga udarjale v obraz, ne za klobuk, ki mu je med potjo padel na tla. Hitreje, kot bi se to posrečilo njegovi muli, je pritekkel na plano. Srce mu je udarjalo nekje tik pod brado in sapa mu je pohajala, oči so mu zbegano iskale Ljubko, ki pa je ni videl nikjer.

Vrgel se je na tla in nekaj hipov ležal kot ubit. Ko je spet prišel k sebi, je od jeze ril z glavo po zemlji in preklinjal.

Tedaj je k njemu pristopil pastir, ki je pasel v bližini. »Pa menda ne misliš krta posnemati, Furlan. Še tako jih je preveč!« mu je smeje dejal. Stari se je zdrznil in naglo vstal.

»Ti, si videl kaj mojo Ljubko?« je izdaval.

»Tvojo Ljubko? Pa menda ne misliš tiste mršave mule, ki še mrhovini ni podobna?«

»Ne govori tako o moji Ljubki! Raje mi povej, če si jo kje videl!«

»Nak, te pa res nisem videl. Sicer pa res ne...«

»Hvala za odgovor. Drugega pojasnila ne potrebujem.«

S temi besedami se je stari Furlan obrnil in se spet spustil po poti v gozd. Pastir pa se je še vedno smejal in kričal: »Pa je res Ljubka, ko ti tako zagode!« Furlan pa je že sopihal navkreber in premišljeval, kje neki bi bila. Tedaj se mu je posvetilo.

»Kaj, če je pri studencu? Pozabil sem jo napojiti!« Tako si je govoril in res zavil k studencu. Že od daleč je zagledal Ljubko, ki se je pasla.

Zdaj, ko jo je spet imel, ga je minila vsa jeza. Stopil je k njej in jo pogladil po glavi.

»Saj vem, žejna si bila. In jaz sem te pozabil napojiti,« ji je govoril z mehkim glasom. Prijel jo je za povodec in stopil z njo k vodi. Ljubka ni hotela piti.

»Če ti nočeš, bom pa jaz,« ji je dejal in se sklonil, da bi pil. Tedaj pa je v pesku zagledal sledove. Bili so večji od njegove dlani. Takoj jih je prepoznal. Bili so sledovi medveda, ki se je napajal v studencu. Kar mrzga ga je stresel. Od strahu je pozabil na žejo. Da bi čim prej prišel s tega kraja, je obrnil Ljubko in se umno jel vzpenjati po strmini. Ljubka mu je sledila.

»Da le pridem do orodja,« je ves preplašen govoril in se še hitreje vzpenjal navkreber, da ga je mula komaj dohajala.

Prispela sta na vrh. Tedaj pa je Ljubka spet obstala. Stari Furlan se je jezno obrnil k njej. Domislil se je, da z grdo besedo in s kolom ne bo nič opravil. Spomnil se je na kruh, ki ga je imel v nahrbtniku. »Mogoče bo ta pomagal,« si je dejal in stopil naprej. Tedaj pa so se mu od strahu naježili lasje in mrzlica ga je spreletela.

Tam, kjer je pustil orodje in nahrbtnik, je zagledal tri medvede. Stara se je postavila na zadnje noge, mladiča pa sta jezno zapihala.

Stari Furlan je na vse pozabil, le na beg ne. Urno kot še nikdar v življenju so ga nesle noge v dolino, za njim pa je pokalo in treskalo, kot bi ga podilo sto medvedov, kajti tudi njegova Ljubka ni pozabila na najboljšo obrambo.

»Radnici smo prijatelji, braća«

Na jugu Srbije vreme je bilo lepo, kao da je ono htelo da uveliča jedno iskreno prijateljstvo, jedan bratski susret. Radnici delegati i društveno politički radnici iz slovenskog slobodarskog Kočevja autobusom »Bratstvo i jedinstvo« doputovali su svom pobratimljenom gradu Prokuplju. To je najdraži susret, susret nezaborava stopljen u jednu misao u jedan život. Da uvijek budemo takvi, jedinstveni u ovoj balkanskoj slobodnoj samoupravnoj socijalističkoj zajednici da srca otvorimo svima.

Nijedna ograda nije visoka, nijedna daljina nije predaleka, nijedan jezik prepreka, ako smo prijatelji braća po želji, i složeni u istini da smo jedinstveni, možemo biti jaki, slobodni, ponosni. Živimo u vremenu burnom po događajima na svjetskoj sceni. Naša duboka svest da kontinuitet revolucije mora da se sačuva a to može da se postigne samo našom slogom, bratstvom i jedinstvom svih naših naroda i narodnosti. Stalna inspiracija stalna vodilja tog stremljenja je naša revolucija i narodnooslobodilačka borba.

Tu se bratstvo i jedinstvo kovalo, danas se kali, a to znači i stalno jača. Zato je uspomena na boravak prijatelja iz slovenskog slobodarskog grada Kočevja. U domovima dragih Prokupčana još je potvrda neraskinutog jedinstva naših ljudi, drage braće u nevolji i dobrom.

Umesto čaše zdravice, umesto hleba i soli nudim vam pesme radničkog stvaralaštva iz prokupačkog kraja, iako živim i radim u Kočevju.

NEBOJŠA IGNJATOVIC

Odgovor suvremeniku

Ignoranti su dostojanstveni konzervativci
u kojima ne postoji smisla za poeziju,
a suvremenika, razoružat ću njegovim oružjem
lepote i sigurnosti.

Eh!... to je bila djevojka.
Ni boginje se je ne bi zastidjele.
Lepota je živjela kraj nas,
zasljepljivana u čežnji.
Ej!... što ti je lepota?
Plašeci se da žrtvujem na oltaru

vlastite poezije.

Svrhu nezaštićenog života,
traži drugu svrhu, u tom telu
očima u toj prijaznoj vedrini

za spokoj muške duše.

Lepota ti je suvremeniče,
koja nastaje, lepota se gubila

kao kosmičko zračenje.

Iz velegradske buke i civilizacije
ošetah se do periferijske kafane,
sedeo sam za stolom, mirno, sa smeškom,
kao da sam dobio neku bitku,

izvan dosežnosti s'vatanja.

Uz čašicu rakije i meze,
pobivam neke teze.

Shvatate li koliko je nesiguran čovjek,
koji stoji na mestu?

Stojiš na ulici povozi te automobil,
staviš novac u banku i naiđe inflacija,

sagradiš kuću uništi je poplava ili zemljotres,
obradiš svoje njive, uništi ih grad,
veruješ u jednoga boga, ispostavi se da je lažni,
ležiš u krevet udari te kap.

I uvek se pita, bi li se dogodilo
da nije stajao na tom mestu.
Vidite! čovek, nema mira,
čovek uvek mora očekivati neočekivano.

Pređa mnogom se, savremenici, pruža beskrajno vreme,
u kojem je sve moguće,
te pred nama je hiljade puteva i načina
da menjamo život.

RUDOLF MOHAR

Kako so Travničani zvedeli, kam teče njihova voda

Na koncu Travnika je živela v napol podrti bajti stara, osamljena žena. Ljudje je niso marali, ker je bila revna. Vendar se zaradi tega ni pritoževala. Pri Malnih je imela njivico, ki jo je skrbno obdelovala in je pridelala vsega, kar je potrebovala za preživljanje.

Neke pomladi je starka zbolela in njena njivica je ostala v pušči. Ljudje se za to še zmenili niso. Zaskrbljena sta bila le Albinca in Lojzek, edina starkinga prijatelja. Šla sta pogledat in našla ženo v postelji.

»Vedela sva, da se vam je nekaj zgodilo,« sta spregovorila, »pa sva prišla, da bi vam pomagala...«

Starka je bila obiska zelo vesela. Hotela se jima je zahvaliti, pa so jo oblike solze in je le zahlipala: »Nič ne potrebujem, dovolj je, da sta me obiskala. Le hudo mi je, da svoje njivice ne morem obdelati... In tudi nikogar ni, da bi mi jo zoral...«

»Samo to potrebujete?« sta se začudila otroka.

»Samo... če mi lahko pomagata...«

»Seveda! Lahko se zanesete na naju.«

In ko sta videla, da je žena kar zagorela od sreče, sta se otroka brž poslovila in pohitela v vas, da bi našla orača. Hodila sta od hiše do hiše, a ves trud je bil zaman: vsak ju je odslovil z izgovorom, da ne utegne.

Pa se je domislila Albinca, rekoč:

»Kaj, če bi zapregla našega vola?«

»Saj res!« se je razveselil Lojzek. »Ti ga boš vodila, jaz bom pa plug držal...«

Tako sta stonila in odšla, ne da bi ju kdo opazil.

Pot ju je vodila mimo požiralnika. Strah ju je bilo grozečega žrela. Najraje bi se vrnila. — pa sta morala izpolniti obljubo, ki sta jo bila dala starki!

A ravno ko sta končala z oranjem, se je potemnilo nebo in iz oblakov se je ulilo, da sta bila v hipu premočena. Ko sta se vračala, je nevihta bolj in bolj besnela. Voda je drla od povsod in kmalu so bile vse poti zalite. Stisnjena v dve gube sta sedela na vozu in se prepustila volu, ki ga je vlekel kar za svetlikajočim se tokom vode. Tako nista niti opazila, da se je vol nameril naravnost v požiralnik, ki je pogoltnil vse skupaj tako nenadoma, da nista niti vedela, kaj se dogaja...

Ko je bilo že pozno in otrok ni bilo od nikoder, so ju domači iskali in klicali celo noč. Zjutraj so se jim pridružili še vaščani. Preiskali so vso okolico in gozdove — a brez uspeha. Šele čez tri leta, ko je voda v Rakitnici ob izviru Obrha naplavila volovski jarem, okrog katerega so bili oviti dolgi dekliški lasje, so ugotovili, kaj se je bilo zgodilo...

Tako so Travničani zvedeli tudi, kam teče njihova voda.

Up

Čakam v vrsti, da zbledim,
da v drugem bitju se rodim
v vrsti vere zadnji brat
ko vsi že stali sedemkrat
mencam v jezi in se žrem
v neko smrkljivo se zazrem.
V katerem bitju bom še to
poslednjo strast podelil z njo?

Upanje je čeden vlak
in te pelje skoz oblak
večkrat stkan je iz utvar
tebi to nič mar.
Če še up bi mi spolzel
kaj potem bi sploh še imel
kam bi šel in kdaj vesel
bi svoje ceste pesmi pel.

Dilema

Cesta tik pod oknom vije
svoje roke v vse smeri.
Z okna v svet dilema bije
svoje spona in vezi:
kje bi korenine predel
in sadove obrodil,
do katere vmesne stopnje
vinu vode bi dolil.

Ekonomika življenja
z odločitvami trguje,
fasader na goli bajti
skoz akord do d'narja pluje.
Je pozabil in prespal
da pred leti je spoznal
tisti smisel vseh želja,
za katere zdaj gara.

Cesta tik pod oknom vije
svoje roke v vse smeri
in čeprav skoz okno vidim,
kam hitijo te poti
se ne zmenim za spoznanja
da le pot nazaj je ta,
ki me sili da modrujem
priti od dilem do dna.

DUŠAN BIŽAL

Pesem

Kako vesel
bi svoje ceste pesmi pel
pa pojem v zboru
pesem vseh,
ki so znašli se
na teh poteh
k denarju, k zlatu
in prevratu
na cesti sanj
globoko v blatu
vsem svojim ciljem
v posmeh.

Le včasih
ko tako hitim,
si prejšnja leta zaželim
čeprav nekje bi hlapčeval
bi se za druge cilje gnal
bi košček kruha prigaral
ga lačnim dušam bi razdal.

Sanje

Na mreži sanj
moj pajek ždi
in čaka da zaspim,
da me uklene v vezi
kjer si nov svet lastim.

Na moji duši kača spi,
čaka, da se zbudim,
da mi pokaže pot v temo,
ko si preveč želim.

Ne pajek, kača, tud' ne ti
ne dota zlata tvoja
vse te stvari so le pasti
dobil bi jih brez boja.

Jaz si želim v sosedov vrt,
čeprav me pes popade,
da ji odnesem pisan prt
ljubezni in naslade.

Gorski javor je slekel svoj plašč

Jutro me objokuje s poznimi zvezdami, hodim po stezi naprej. V nemi samoti, obsijani od jutranjega sonca, slišim listja nežne zvoke. Vabi s seboj, šelesti med vejami, tiho pada. Kakor iz sna poplesujejo listi javorja skozi meglico.

Drevo se razlistava, listov je vse manj po vejah, prostor spreminja obliko. Hodim po šuštečem listju, kot coprnik s palčko odkrivam lepote jesenskega gozda. Čez obraz pobliskujejo sence peterokrakih javorjevih listov. Moje stopinje so tako tihe, da slišim zvezde. Veter izpira rane golih vej, kjer so rasli listi.

Oči pasem na zelenem mahu bukev, s solzami slane je ves posrebren. Sončni žarki tipljejo nemo pot, pokrito s še živim listjem. Na tleh ležeče nemo pogleduje v gole veje javorja. Oči so polne vrvičastih vej in modrega neba. Kričim, ne vem, če me slišijo živali. Listje leti po svežem jutranjem zraku, šelesti med vejami, tiho pada, kot bi stopinjam večnosti prisluškoval.

Ne vem več, ali je privid ali resnica, ko se javor izšepetava. Sladki vonj odmrlih vej vonjam. Zategli žvižg detla žalosten zamre v globini gozda. Srebrni robovi peterokrakih javorjevih listov se tope v sončnih žarkih. Natezajo se in krčijo skozi hladni zrak v mavričnih barvah. Bukve in jelke stikajo glave. Oči pasem na belih ogledalih sru v sivih plaščih. Stopicajo med padajočim listjem, počesane, umite, vitke.

Tiho je, da je slišati zemljo, kako diha. Pesem šelestečega listja se v note spreminja. Z violinskim ključem je zateg-

njena v vrstice. Napenjam ušesa, prisluškujem jesenski glasbi gozda. Mehki žamet vetra pobliskava po srebrnem listju. Tiho šumijo smreke in jelke, v vejah se preganjajo ptice.

Oko lovi javorove liste, nekdo jih na nitkah skozi meglico spušča na tla. Na tleh ležijo odmrle veje. Poberem eno izpod nog in bezam dobro gozdno zemljo. Gledam navzgor, vidim na dnu neba vrvičaste mreže golih vej. Morsko zelena barva se izgublja v sivih bradah mahov.

Čez molk razlit, slišim glas črne žolne. Deblo je že na pol golo, debele veje kažejo moč. Polno šumov, vrtilih v topel zrak, draži uho. Sončna luč barva peterokrake liste. Na tleh ležeči ustvarjajo preprogo zelenorumenih, črnopikčastih in zlatih barv. V gozdu diši po mokri trohnohi. Med drevjem letajo šoje, kričijo, motijo tišino. Jerebika z rdečim grozdjem krasi zeleno ozadje smrek.

Vsa ta jesenska tišina je kot čudežna glasba, z njenimi takti si polnim dušo in srce. Zdi se mi, da se javor skozi meglico premika in kroži med listjem. Gledam goloto starega debela, razgrnjenost plašča prekrasnih barvnih odtenkov. Videti je, kakor bi kdo trosil cekine. Preproga je stkana, tiho stopam po njej, listje šelesti pod nogami.

Čudovit mir, ki ga je ustvaril javor s slačenjem svojega plašča, je kakor balzam za razbolelo dušo.

Slišim glas bresta, drgne ob bukev. Šumno in bučno preleti ozračje divji petelin, redka slika, ki izginja. Plesen na lesu starega panja se razpleta v čudovite rože. Vodni pajek se trudi s čarob-

nimi krogi vzgibati površino studenčnice. Moj podolgovati obraz valovi, čudno je zveržen. Zaostali listi bukev frlijo po zraku, padajo, obležijo med tisočerimi.

Tla so mokra od slane, belo roso pozne jeseni jemlje sonce. V belih penah se kaže pot gozdnega lazarja, počasi pelje svoje kočijo naprej. Sonce v steklenih kapljicah slane čudno obrača oči. Tiho stopam naprej, v svet pravljič. Pozna jesen je postala hladna.

Skozi drobce vrvičastih smrekovih vej gleda moj obraz. Ob sivih bukvah iščejo sence dreves po tleh krvavordeče listje. Temnejše sence diha poznojesenski čas in večji hlad je v gozdu. Prevzema me otožnost v dimovitega prostora na kuršču. Tihoto moti glas črne žolne, s svojim trdim kljunom drdra po zvonkem suharju. Dih iz ust se razblinja v sončnih žarkih.

Bolehni nasmešek obraza gleda iz preperelega lesa. Sledim svojim podplatom, odtisnjem v mehko zemljo. Od daleč je slišati zvon. Kakor bi vzhajale sanje, se razpenjajo sončni žarki po hladnem zraku. Star panj rjavi, teman prah se siplje s strani. Polh gloda pod streho kože les, okleščki ležijo na tleh. Hladne veje jelk, počesane na dve strani, tipljejo sončni žarki. Sova sedi na veji košate smreke. Velika skala ob poti je otrpnila v tišini. Poslednje čebele obletavajo zakasnele cvetlice.

Sam sem. Moj dolgi korak zamira med drevjem. Slana kaplja s posešenega grma, tisoč lučk moti oči. Soja vzprhuta,

odleti z veje. Stara pesem murna je že zdavnaj zamrla v zemlji. Rahlo šumi poznojesenski veter, pobira svetilke slane. Preplašen klic drozga v leskovem grmu brez listja moti tišino. Ob vonju zapoznele ciklame se razneži moj obraz. Mogočen molk jesenskega gozda me prevzema.

Tiha in skladna je moja hoja mimo prijazne jerebike z rdečim grozdem. Odtisnjene stopinje v mehki zemlji kažejo sledi jelenov in risa. Zbrisane oči ovenelih cvetic so motne. Smrekovi storži so dozoreli. Kot pokončni lestenci krasijo vrh. Ob obilnem žiru bukev se redijo pol-

hi, ki se še niso odpravili spat zimsko spanje. Vse je tiho, le smeh vetra se dviguje nad drevjem. Upam, da bo nekoga dne začelo snežiti, konec bo poznojesenskega dne. Dobra gozdna zemlja bo pokrita s snegom, čistim in belim. Drevesa bodo našla svoj počitek v zimskem miru.

JANEZ ČERNAC: DREVESA SE VRAČAJO

TUJCA

Postajava tujca. Oddaljujeva se z vsakim dnem. Iz trenutka v trenutek. Pozabljava na pomlad, na sonce in na poletje. Lahko bi nama ostal spomin, a tudi tega ni več. Morda je ostal na tihem otoku sanj in toplih dotikov. Pozabljava, da sva živo bitje, človek, ki ima v sebi skrite želje in nema hrepenenja. Pretvarjava se, da živiva, hodiva nasmejana. Ne pozna se več. S poletjem je odšlo najino neskončno potovanje na konec sveta. Ne pozdraviva se. Ti odideš tik pred menoj čez cesto, jaz se obrnem stran. Postajava tujca. Ne znava več pogledati drug drugemu v oči, ne znava stegniti roke, odpreti dlani in tiho reči — pridi. Odhajava po izbrisanih poteh in iščeva nove, v upanju, da bo jesen našla druge žrtve za uničenje njihovega življenja. Upava, da bova odšla v neznano, začela živeti znova. Ostalo pa bo nekaj drobnega, ki se ne bo nikoli izgubilo. In takrat bova rekla, da nama je žal. Da je še vedno čas, da poskusiva znova. Toda poti nazaj ne bo več, takrat bova tujca. Tujca.

OLIVIJA METELKO

Strah me je

Strah me je
 strah me je vas
 vseh vas ki ste okoli mene
 Bojim se vaših oči
 ki vedno vidijo več
 kot je v resnici
 Bojim se vaših rok
 ker objem je vaša
 želja da se mi zgodi nesreča
 Bojim se vaših dlani
 ker stisk je upanje
 da bom nesrečna
 Strah me je
 Ljudje
 vas me je strah
 Strah me je
 ko vidim vaše dolge
 korake
 ki v temi stopajo
 po tistem kar je
 stkalo moje življenje
 Strah me je
 Bojim se govoriti z vami
 Vaše ustnice izgovarjajo
 v ljubeznivih besedah
 škodoželjnost
 moje solze so vam
 v olajšanje
 V sebi ste srečni
 da trpim
 govorite laži

In jaz sem včasih
 sovražila lažnivce
 Danes se jih bojim
 Strah me je
 Bojim se srečanja
 z vami
 Bojim se da se
 boste ustavili
 in spet lagali
 Strah me je
 Odidite
 Stran
 Nikoli več vas
 nočem videti
 Ne grabite
 s svojimi jeklenimi
 zidovi
 po moji duši
 Ne jemljite
 s svojim ledenim
 smehom
 mojega srca
 Prosim
 Bojim se vas
 Strah me je
 Strah me je

RUDI ROBIC

Za tiste

Vse bo šlo mimo
kot dan gre za dnevom,
kot noč za nočjo...

Vse bo šlo mimo
in bol in omama...

Že jutri zapel bom
s kovinsko močjo —
za tiste,
ki danes odštevajo ure,
za tiste,
ki pridejo jutri
odštevati nova stoletja...

Drobne sanje

Ne budite
drobnih sanj!
Tiho, tiho,
Urška spi!

Sonček pridi
in pogrej me!
Mož povodni
skrij se, skrij!

Mož zeleni
se prestraši
in zaplava
med čeri...

Urška sanja
drobne sanje
in med spanjem
se smeji...

Taboriščna balada

Mamica,
povej, zakaj...

Zakaj
so te po licih bili,
zakaj
so nohte ti spulili,
zakaj?

Saj vendar to boli!
Otrok se k materi tišči.

Klavec k njima se približa,
zver v človeški koži.
Dete blede k zidu pahne,
z bičem svojim prek zamahne.

Krik v baraki, kratek jok,
kri iz ust se pocedi...
Nemo gledajo oči.

Umr!
človek je,
otrok...!

Tvoje ustne

Tvoje ustne
so utrujene
in tvoj pogled
je danes
potopljen
prav do dna,
prav do dna...

Ker v zmoti
tvoje so oči
zaspale,
ker motna čaša
ustnam je obetala
kristale...

ALBINA POJE

Sama

Danes sem pa čisto sama
kakor tiha, mračna noč.
Ni ljubezni več med nama,
kakor je bila nekoč.

Dragi moj se je izgubil,
drugo je za ženo vzela,
ki je ni nikoli ljubil,
nikdar je ne bo vesel.

Limbar moj osamljen čaka,
nagelj hrepenenja rdi,
rožmarin otožen plaka,
moje ga oko rosi.

Drugi me bo v sanjah gledal,
klical me bo in rotil.
Se prepozno bo zavedal,
se prepozno bo solzil.

Danes sem spet čisto sama,
v mojem srcu črna noč.
Ni ljubezni več med nama,
kakor je bila nekoč.

Ali veste,

da sta izšli pesniški zbirki dveh naših sodelavcev?

Kočevar Marjanca-Colarič je svoje pesmi, ki jim je dala naslov
KI MIMO GREŠ, izdala pri založbi Mladinska knjiga 1977 v zbirki
Pota mladih.

Rudi Robič iz Ljubljane pa je izdal svojo zbirko PESMI v sodelo-
vanju s podjetjem Pionir, pri katerem je zaposlen.

Čestitam.

OGLEDALO ČASA

MARGARETA HIRSCHBÄCK MERHAR

Depo Debeli vrh nad Predgradom

Pri delih na novi gozdni cesti, ki vodi skozi Mrzli dol in pobočje Debelega vrha nad Predgradom, so delavci Gozdnega gospodarstva Kočevje TOZD Transport-gradnje 8. aprila 1977 odkrili del prazgodovinskega depoja bronastih predmetov.

Kasnejše raziskave so pokazale, da je stroj večino depojskega fundusa raznesel po cestni trasi do 80 metrov daleč od prvotnega ležišča najdbe.

Reševanje predmetov je teklo v etapah od 4. maja do 25. junija. Od 11. mala do 1. junija so Pokrajinskemu muzeju v Kočevju pri delu pomagali miličniki Trenažnega centra na Jasnici, miličniki specialisti za odkrivanje kovinskih predmetov iz Republiškega sekretariata za notranje zadeve v Ljubljani in delavci TOZD Gozdarstvo Rog. Od 21. do 25. junija je muzeju pri kontinuiranem izkopavanju pomagala ekipa štirih dijakov iz Gimnazije Kočevje, da je bila natančno preiskana cesta še v 30 metrih dolžine, 2,5 metra širine in do enega metra globine. Vse skupaj nam je dalo 147 pretežno bronastih kosov.

Prezgodaj je še za celostno analitično in komparativno študijo depoja Debeli vrh. Predmeti so šele v restavracijskem postopku, analiza materiala, fotodokumentacija in strokovni izris predmetov pa še niso kompletni. Kar lahko iz dosedanje raziskave povzamemo, je le groba skica.

Velik napredek v človekovem tehničnem in družbenem razvoju pomeni odkritje in raba kovin — to je prehod iz kamene dobe v kovinska obdobja. Prva kovina, ki so jo ljudje spoznali in začeli obdelovati, je bil baker. Vendar je bila bakrena doba sorazmerno kratka, kajti baker je za vsestransko uporabo preveč mehka kovina. Ko se je človek naučil zlivati baker in kositer in s tem dobil trdnejši bron, se začenja bronasta doba, katere začetek postavljamo okoli leta 1800 pr. n. št.

Predmeti iz založne najdbe v Debelem vrhu sodijo v pozno bronasto dobo, ki jo v prazgodovinski arheologiji označujemo kot kulturo žarnih grobišč. To je čas krize pozne bronaste dobe, katere vzroki so povezani z veliko selitvijo Dorcev na jug, s propadom hetitske države in z vpadom pomorskih ljudstev v Egipt. Domnevamo dva večja horizonta nemirov: prvi se začne okoli 1250—1150 pr. n. št., drugi pa se končuje okoli 775—725 pr. n. št. To je obenem tudi približen časovni okvir trajanja kulture žarnih grobišč.

Avtor ene najpomembnejših študij o srednjeevropski pozni bronasti dobi H. Müller-Karpe je kulturo žarnih grobišč razdelil na šest tipoloških faz: BrD₁, HaA₁ in HaA₂, ki tvorijo starejšo, in na HaB₁, HaB₂ in HaB₃ kot sestavine mlajše stopnje te kulture. To tipološko razčlenitev isti avtor deloma utemeljuje tudi na slovenskem gradivu, na založnih najdbah za starejše ter grobišču v Rušah pri Mariboru za mlajše obdobje.

Med poglavitnimi novostmi kulture žarnih grobišč je nov grobni ritual — sežiganje mrtvih ter pokopavanje v žarah ali brez njih na obsežnih planih žarnih grobišč.

Naselbine so bile v nižinah posebej utrjene, na višinah ležeče pa so same nudile določeno varnost. Osnovni gradbeni material je bil les (na mehkih tleh so bile stavbe na grede, na skalni podlagi pa stavbe grajene iz vodoravnih brun).

Kovinske izdelke so v naše kraje prinašali potujoči trgovci, prve bronaste izdelke s področja današnje Madžarske in izpod Karpatov, kjer so bila rudna najdišča. Zamenjavali so jih za živež, oblačila in drugo. Na svoji poti so srečevali različne nevarnosti in da bi zavarovali svoje imetje so ga v naglici zakopali, sami pa zbežali na varno z upanjem, da se bodo vrnili, izkopali in spet preprodajali svoje dragocenosti. Mnogi, iz tega ali onega razloga, niso več prišli nazaj in tako najdemo zakopane založne najdbe (depoje), v katerih so shranjeni bronasti srpi, sekire, sulice, bodala, meči, pa tudi kosi neobdelanega bronu. Založne najdbe, ki praviloma označujejo obdobje večje nesigurnosti in nemirov, so obenem tudi druga karakteristika kulture žarnih grobišč.

Po dosedanjih raziskavah je največje število založnih najdb na severnem Hrvaškem oziroma severni Jugoslaviji nasploh in sodijo v starejšo stopnjo (HaA) kulture žarnih grobišč. Tako sklepamo, da gre za najnemirnejše obdobje pozne bronaste dobe, kar je povezano z vpadi novega prebivalstva z južnega roba panonske nižine, ki ga moramo zaenkrat še označiti kot anonimno indoevropsko etnično skupino.

To je tudi čas najintenzivnejšega širjenja kulture žarnih grobišč, ki je doseglo tudi naše kraje. Večina depojskih najdb na slovenskem ozemlju sodi v starejšo, HaA stopnjo, kulture žarnih grobišč. Mednje prištevamo tudi depo Debeli vrh, ki obsega: 53 kosov orodja (sekire, srpi), 13 delov orožja (meči, bodala, sulične osti), več fragmentov bronaste pločevine in žice, nekaj bronastih okrasnih predmetov, 13 jagod jantarne ogrlice, brusni kamen, talilno pogačo in 612,5 dkg surovega neobdelanega bronu. (Pričakujemo, da bomo še letos v našem muzeju lahko v stalno razstavo vključili predmete depoja Debeli vrh).

Omenili smo že, da je pozna bronasta doba oziroma kultura žarnih grobišč trajala od okrog 1250—1230 pr. n. št. do druge polovice 8. stol. pr. n. št. Temu je sledil prodor novega življa in z njim novi elementi materialne in duhovne kulture. Pričenja se obdobje, ki ga označujemo s HaC stopnjo. Politično ga postavljamo v zvezo z vdorom trako-kimerijskega ljudstva v panonsko nižino, hkrati pa je to novo obdobje povezano z uveljavitvijo nove kovine — železom.

Stilna oblikovnost, kemična analiza materiala in vrsta predmetov bo v nadaljevanju raziskave pokazala sorodnost z drugimi depoji in s tem posebno trgovinsko in kulturno povezanost našega prostora z ostalim svetom ob koncu drugega tisočletja pred našim štetjem.

Odkritje depoja Debeli vrh je potrdilo domneve vseh, ki so slutili, da je vzroke za relativno »belo liso« Kočevske na arheološki karti prej iskati

v nesistematičnem raziskovanju in tudi družbenem nezanimanju, usmerjanem z dvomljivo strokovnostjo, kot v resnični praznosti. Dejstvo, da sta Gozdno gospodarstvo Kočevje in Republiški sekretariat za notranje zadeve s precejšnjimi sredstvi podprla akcijo reševanja depojskih predmetov (da pa so mnogi pristojnejši trepetali »koliko nas bo to koštalo«, pa jih ni prav nič), kaže, da se družbeno razumevanje spreminja (vsaj v združenem delu). Zdi se, da začenja med ljudi prodirati zavest o dolgu do kulturne dediščine, da ne bi propadali zgodovinsko kulturni predmeti, čeprav je še dolga pot do zajamčene ohranitve vseh zgodovinsko pomembnih objektov na kočevskih tleh.

Naj se tudi s tega mesta Pokrajinski muzej v Kočevju še enkrat zahvali Gozdnemu gospodarstvu Kočevje, Republiškem sekretariatu za notranje zadeve, Postaji milice Kočevje, Trenažnemu centru Jasnica in Ljubljanskemu regionalnemu zavodu za spomeniško varstvo za vso dragoceno pomoč.

ANTON HOČEVAR

Krvavi boj v Taborski steni

Ko v letošnjem letu mineva 36 let od tistih krvavih in težkih dni, je prav, da skušamo ponovno obuditi spomine nanje in jih ohraniti našim zanamcem kot svarilo, da se kaj takega ne bi več zgodilo.

Spomladi 1942. leta je bila vsa Kočevska eno samo zbirališče partizanov. Vsi ti možje in fantje, delavci, kmetje in inteligenca, so se zavestno odtrgali od svojih družin in domov ter brez pomišljanja odšli v boj proti okupatorju. Pustili so delo v rudniku rjavega premoga v Kočevju in po podjetjih, se poslovili od svojih vasi po prostrani Kočevski, prišli pa so tudi iz Ljubljane, Notranjske, Štajerske, sosednje Hrvatske in od drugod, da bi izpolnili svojo veliko dolžnost do ogrožene in okupirane domovine.

Ko se danes, po 36 letih, spominjam tistih časov, moram priznati, da sem se, čeprav star komaj 17 let, med temi tovariši počutil zelo srečnega in ponosnega, saj sem vedel, da sem tudi jaz delček te množice, ki ima trdno zastavljene svoje cilje.

Pod vodstvom komandanata Bojana Polaka-Stjenke in komisarja Anteteja Novaka je iz te množice v kratkem nastal Kočevski odred, v katerem se je nabralo kakšnih 90 borcev iz vse Slovenije.

Narodnoosvobodilno gibanje na Kočevskem je dobilo množičen značaj in je prodrlo v sleherni, še tako zakotno vasico. To pa seveda ni bilo vseč italijanskemu okupatorju, ki se je pričel z vsemi silami in sredstvi boriti, da bi še v kali zatrl rojevanje narodnoosvobodilne vojske. Toda pri tem na Kočevskem ni imel kakšnih vidnejših uspehov, nasprotno, partizanska vojska je iz dneva v dan postajala večja in močnejša, ter v borbi z okupatorjem beležila na vojaškem in političnem področju vse večje uspehe.

Zaradi zelo ugodne, nedostopne lege, se je štab Kočevskega odreda odločil, da se naseli v votlini nad dolino Čabranke, ki so jo okoliški prebivalci imenovali Taborska stena. Ta votlina je že v času turških napadov na našo deželo služila domačinom kot varno zavetje pred podivjano turško vojsko.

Taborska stena leži visoko med skalovjem nad naselji Belica, Bezgovica, Žurge, Papeži in ostalimi kraji v dolini Čabranke. Kot že rečeno, se je v tej votlini naselil štab Kočevskega odreda. Življenje v njej je dolgo časa potekalo brez večjih motenj in je v okviru narodnoosvobodilnega boja rodilo bogate sadove. V votlino so v začetku imeli dostop samo najzanesljivejši borci in sodelavci NOV,

v njej je bilo vedno po kakšnih 50 borcev, ki so delovali v okviru štaba Kočevskega odreda.

Ker je bila votlina razmeroma prostorna in suha, je bila v njej nameščena tudi ciklostilna tehnika, ki je dnevno proizvajala razne letake in propagandni material. Tu je 6. maja 1942. leta izšla prva številka Partizanskega vestnika, ki je opisovala borbe za osvoboditev Broda na Kolpi in ostale pomembnejše dogodke z območja prvega osvobojenega ozemlja na Slovenskem.

V tej votlini so precej časa delovale tudi naše vidne osebnosti, med njimi narodni heroj Jože Klanjšek z ilegalnim imenom »Vasja«, generalmajor Ivan Lokovšek z ilegalnim imenom »Jan« ter drugi; v votlini je bilo tudi skladišče raznega blaga in materiala ter hrane za potrebe Kočevskega odreda, v njej je bila tudi orožarnica, kjer so popravljali razne puške, mitraljeze, pištole in drugo orožje.

V začetku je za to votlino vedela le peščica zanesljivih ljudi, vendar pa je opreznost pozneje zelo popustila in v votlino so začele prihajati tudi osebe, ki niso bile povsem zanesljive in ravno to je postalo usodno.

Bilo je 24. julija 1942. leta, ko so v zgodnjih jutranjih urah italijanski vojaki zasedli vso bližnjo okolico Taborške stene ter pričeli s splošnim napadom na štab.

Popolnoma očitno je bilo, da smo bili izdani. Pozneje je bilo ugotovljeno, da je bilo res tako in da je Italijane pripeljal v neposredno bližino štaba neki domačin. (Če se ne motim, se je pisal Peter Šercer.)

Pri samem napadu na štab je sodelovalo okrog 1500 sovražnikovih vojakov. Ker so naše čete z glavnino celotnega štaba odšle prejšnji večer v neko akcijo v bližini Osilnice in se še niso vrnile, niso Italijani naleteli na nobeno našo patrolo ali stražo. Neovirano so med smrekami in po skritih prelazih in poteh, ki jih je poznal njihov vodič, domači izdajalec, prišli v neposredno bližino samega štaba. Stražar, neki Obranovič, je

stražil na edinem stražarskem mestu nad vhodom v votlino, pri njem pa sta se na zgodnjem jutranjem soncu grela še dva pionirčka, dvanaestletni Turkov Jakec in devetletni Kalčičev Vinko ter z užitkom lizala med iz satovja, ki sem jima ga prejšnji dan prinesel iz neke požgane vasi pod Taborško steno.

Od nenadnega napada so bili tako presenečeni, da nihče od njih ni utegnil niti zavpiti, v trenutku so jih pobili s puškinimi kopiti in jih prebodli z bajoneti. S tem so Italijani zaseali celotni rob in vhod v votlino.

Ura je bila okrog pol osmih zjutraj. Kar nas je bilo v votlini, nismo mogli slutiti, kaj se dogaja zunaj, nekateri so ravnokar vstali, drugi smo se vrteli okrog ognja in kotlov ter spraševali kuharici Nežko in Ivanko, kaj bo za zajtrk, tisti, ki so bili ponoči na straži, pa so še spali.

Nenadoma je mirno tišino sončnega dneva pretrgal rezek strel. Vsi smo se molče spraševali, kaj to pomeni, toda za premišljevanje že ni bilo več časa, kajti Italijani so pod zaščito peklenskega streljanja začeli prodirati v votlino.

Pričel se je krvav boj, kakršnih je malo zabeleženih v zgodovini narodnoosvobodilnega boja, saj je bila premoč tolikšna, da je več kot sto sovražnih vojakov prišlo na enega našega borca.

V votlini so se poleg mene, če se prav spomnim, nahajali še komandir zaščitnega voda Franc Bombač, borec z imenom Matjaž, intendant Aleks, učitelj Lado Vrtačnik in Edo Mihelčič, kurir Feliks Lah pa Jože Jakšič iz Kostela, naši kuharici Nežka in Ivanka Mulc, Zakrajšek iz Kočevske Reke, Franc Krže iz Loškega potoka, Franc Mihelič iz Novega kota in partizan z ilegalnim imenom Karo, vsega skupaj trinajst partizanov, ki smo bili oboroženi s sedmimi puškami, dvema pištolama, imeli pa smo tudi nekaj ročnih bomb.

Trinajst borcev, ki so bili obkoljeni v votlini in niso imeli nobene

možnosti za rešitev, je spoznalo, da je potrebno sprejeti boj na življenje in smrt z italijanskimi okupatorji in morilci.

Ker je bilo nasproti vhoda oziroma stopnišča v votlino napravljeno iz hlodov, zemlje in kamenja zaklonišče v obliki bunkerja, smo po zavzetju tega položaja lahko precej časa kljubovali sovražniku, ki v votlino ni mogel priti drugače kot po strmih in ozkih stopnicah, deloma vklesanih v živo skalo.

Italijanska vojska je uporabljala v tem boju vse vrste orožja, sosednjega hriba so s težkimi minometalci streljali v votlino, z letali so letali po dolini in vsakokrat, ko se je kateri izmed njih približal votlini, je spustil rafal iz težkega mitraljeza v odprtino, streljanje z mitraljezi in trombloni ter metanje ročnih bomb v votlino pa ni niti za hip prenehalo.

Ta neenaki in krvavi boj je trajal ves dan, italijanskim vojakom alpincem v zelenih oblekah in s kurjimi peresi za klobuki ves dan ni uspelo napredovati teh borih 50 do 60 metrov, ki so jih ločili od vhoda v našo votlino.

Partizani, čeprav že skoraj vsi ranjeni, nismo popustili in smo uspešno odbijali vse napade sovražnika. Pričelo nam je že primanjkovati municije in vsak strel je moral zadeti v živo. Po nekaj neuspeših poizkusih Italijanov, da bi se prebili v votlino, se nobeden od njih ni več upal prikazati izza zaklona.

Upali smo že, da bomo morda zdržali do večera in se ponoči nekako prebili iz votline, toda naši upi so šli kmalu po vodi.

Okrog štirih popoldne so Italijani pričeli uporabljati metalce plamenov in kmalu je bila votlina v dimu in plamenu. Italijani so izkoristili zmedo in posrečilo se jim je prodrati skoraj do samega vhoda v štab, toda preživeli borci smo ponovno zbrali poslednje moči, stisnili pesti in ponovno udarili po njih. Večina jih

je padla, ostali pa so se zagnali v paničen beg. Potem je sledil kratek premor, nakar so zopet srdito napadli in pričel se je boj za življenje peščice smrti zapisanih borcev v votlini. Sovražnik je napadal čedalje bolj srdito, na vsak način je hotel čimprej streti naš odpor, vendar nismo popustili in smo se še naprej borili za svoja življenja.

Nikdar ne bom mogel pozabiti junaštva Matjaža, Aleksa, Nežke, Ivanke in drugih. Matjaž je bil težko ranjen, levo roko in obe nogi je imel zdrobljene. Ranil ga je rafal iz težkega mitraljeza, toda ni in ni odnehal, ni se hotel umakniti s svojega položaja, z eno samo roko je streljal po fašistih, dokler ga nismo smrtno ranjenega odvedli v notranjost votline.

Stanje v votlini je postalo nevzdržno, povsod okrog nas so ležali mrtvi tovariši, pred nami je kričalo nekaj smrtno ranjenih Italijanov, votlina sama je bila vsa v ognju, gorelo je vse, karkoli je bilo v njej lesenega, Masa, ki so jo metalci metalci plamena, se je razlivala po skalovju in kamnitih stenah in gorela ter povzročala neznosen dim, smrad in vročino. Treba je bilo nekaj storiti.

Sonce je polagoma zahajalo in skozi drevje in dim pošiljalo svoje zadnje žarke proti votlini. Prevzela nas je nepopisna želja za življenjem, saj smo bili še tako mladi, a nismo vedeli, kako naj se rešimo. Če bi planili iz votline, bi nas pokosili italijanski mitraljezi, če bi ostali v votlini, bi živi zgoreli ali se zadušili v dimu, skočiti v prepad pred votlino bi pomenilo zanesljivo smrt. Postalo je brezupno. V tej stiski se je nekdo spomnil, mislim, da je bila naša kuharica Nežka, da je na koncu za rezervoarjem, kjer smo v veliki železni posodi imeli shranjeno vodo, še neka odprtina, po kateri se da priti v drugo votlino, ki pa je bila čisto majhna, saj je merila le nekaj kvadratnih metrov in ni imela nobene izhoda.

Odločili smo se. Ranjene smo zvelikli do vhoda druge votline ter se po

težko prehodnem rovu zvekli v votlino. Bil je že skrajni čas, kajti zaradi dima in vročine nismo imeli več zraka.

Ko smo vsi preživeli že bili v votlini, smo pričeli s kamenjem in zemljo zasipavati vhod, ki nas je ločil od prve votline. Tako smo bili varni pred ognjem in dimom, upali pa smo tudi, da nas fašisti tukaj le ne bodo našli.

Ker je odpor z naše strani prenehal, so fašisti vdrli v štab, a ker niso našli nič drugega kot mrtva in ožgana trupla naših padlih tovarišev, so iznesli nad njimi svoj bes. Nekatere so napol slekli ter jih prebadali z bajonetni po vsem telesu. Aleksu so z bajonetom na čelu izrezali zvezdo in ga popolnoma zmrcvarili.

Njihovo kričanje »Tuti komunisti mortí« ter veselje nad tem se je slišalo daleč v dolino in celo v naše zaklonišče. Bili so presrečni, ker jim je po skoraj dvanajsturni borbi končno le uspelo priti v votlino.

Toda pričelo se je mračiti in Italijane je postalo strah, kajti tu gori zanje še podnevi ni bilo prijetno, kaj šele ponoči, zato so kmalu pobrali svoje mrtve in ranjene in hitro odšli v dolino.

Kar nas je ostalo še v votlini, smo bili deloma v nezavesti ali v vročičnih blodnjah. Noč je bila dolga in težka, končno je le nastopilo jutro. Vse je bilo tiho in mirno in nič ni motilo mirnega spanja Aleksu, Vrtačniku, Kržetu in drugim, ki so mrtvi ležali raztreseni po votlini.

Nismo vedeli, kaj naj storimo. Čez noč se je dim iz votline izkadiril in kljub temu, da smo vhod zasuli s kamenjem in zemljo, je prišlo do nas nekaj zraka, ki nas je nekoliko osvežil, da smo spet lahko trezno mislili. Bali smo se, da so Italijani v votlini postavili zasedo. Toda v tej grobnici res nismo mogli več ostati. Pričeli smo počasi odstranjevati kamenje in zemljo od zasutega vhoda ter se previdno plaziti v prvo votlino.

Matjaž, ki je bil najtežje ranjen in je bil čudež, da je sploh še živel, je ostal v votlini.

Ko smo se plazili skozi štabne prostore, so nas noge komaj držale. Previdno smo stopali po ogorkih, železu in pepelu ter mimo mrtvih tovarišev. Tako smo polagoma prišli do roba, kjer je bilo stražarsko mesto. Tu je mrtev ležal stražar Obranovič, zraven njega pa sta negibno ležala pionirčka Jakec in Vinko. V rokah sta še vedno držala vsak svoj kos satovja, med prsti pa jima je polagoma polzel curek medu, pomešan s krvjo in zemljo.

Ko smo se vsi zbrali na stražarskem mestu in ugotovili, da je sovražnik odšel, smo pohiteli nazaj v votlino, da prinesemo ven težko ranjenega Matjaža. Toda bilo je že prepozno, Matjaž je med tem časom, ko smo bili zunaj, uporabil mali damski samokres, ki ga je imel pri sebi. Ustrelil se je skozi senca v glavo, a še vedno ni bil mrtev in ni izgubil zavesti. Imel je zelo hude bolečine, toda potrpežljivo jih je prenašal.

Med tem časom so se pričeli vračati ostali partizani, ki so prejšnjo noč odšli v akcijo. Sonce je vroče pripekalo in tudi v senci smrek in stoletnih bukev je bilo čutiti tople zračne valove, ki so rahlo prihajali s sosednih hribov.

Matjaž je ležal poleg nas na stražarskem mestu, rane, ki so mu jih zadali fašisti in tista, ki si jo je zadal sam, so ga neznosno bolele, toda tega na Matjažu ni bilo opaziti, le kdaj pa kdaj se je iz njega utrgal težak in vprašujoč glas: »Ali se bo kmalu zdanilo?« Zdaj nam je postalo vsem jasno; strel, ki si ga je pogнал v glavo, mu je pretrgal vidni živec in Matjaž je ostal slep. »Matjaž ne vidi,« so polglasno govorili prisotni, da jih Matjaž ne bi slišal.

S težko muko in v presledkih je pričel govoriti. Povedal je, da mu je pred smrtjo Lado izročil štabni denar, okrog 10.000 lir, ki jih je zakopal ob klopci pri bunkerju v votlini. Potem je prosil prisotne, naj ga nekdo reši muk, da ne bi toliko trpel in mu zada zadnji strel, ki ga bo rešil

trpljenja. Toda borci, ki smo v Matjažu videli vzor junaka, smo bili proti temu. Treba bi mu bilo pomagati.

Toda kako?! Nismo imeli zdravil in daleč naokoli tudi ni bilo nobene bolnice. Rešitve ni bilo pričakovati od nikoder, razen tiste, ki jo je predlagal sam Matjaž. Nastala je grobna tišina, pogledi vseh so bili uprti v ranjenca, ki je v mukah ležal pred nami in njegova kri je polagoma napajala zemljo, ki jo je tako neskončno ljubil.

S solzami v očeh smo se poslavljali od njega. Čedalje bolj so ga zapuščale moči. Imel je samo še eno željo, da bi čimprej umrl in se tako rešil muk.

Ker druge pomoči res ni bilo, in da bi se več ne mučil, je komandant Zorko, ki je takrat že prišel, privolil, da Matjažu izpolnimo njegovo poslednjo željo. Zgodilo se je. Strel je padel, vsi prisotni smo vztrepotali, kot bi strel zadel nas in ne Matjaža.

Matjaža, Aleksa in druge, ki so v tej borbi darovali svoja mlada življenja, smo pod smrekami položili v grob, kjer so skupaj pričakali osvoboditev, nato pa so drugega za drugim preselili na pokopališča v njihovem domačem kraju.

Osem mladih življenj je usahnilo v tem strašnem, neenakem boju. Toda čeprav so borci padli, spomin nanje ni in ne bo nikoli usahnil.

MARJAN TRATAR-UČO

Finžgarjeva »Veriga« v Borovcu

Figarjevi članki MED KOČEVSKI-MI SLOVENCMI so me ob prebiranju spomnili na mnoge dogodke iz tistih časov pred drugo svetovno vojno, ki so pokazali, da je bil boj kočevskih Slovencev s kulturbundovci edino pravičen in tudi potreben. Enotnost Slovencev na tem področju Slovenije je bila zares nujna in obenem uvod o NOB. Prav to se mi zdi zelo pomembno, ker prav od

Vsi, ki smo jih poznali, se jih radi spominjamo. Dozdeva se nam, da se je vse to zgodilo šele včeraj in da ni že preteklo 36 let, ko smo na njihovih grobovih prvokrat vzkliknili »Slava padlim borcem!«

V nekoč tihi, neznani in skrivnostni Taborski steni so se med zadnjo vojno godile velike stvari. Prišla je v zgodovino in zaslovela je kot naravna in zgodovinska znamenitost. Čedalje več ljudi jo obiskuje. Prihajajo iz vseh koncev naše domovine, da bi videli sledove hude bitke in se poklonili spominu padlih junakov.

Vsakoletni redni obiskovalci pa so predvsem pionirji Kolske in Čabranske doline, s Trave, Kočevja, Drage in Kočevske Reke, pa tudi iz sosednje Hrvaške. V kamniti votlini, kjer se je ogenj in dim zajedel v živo skalo in kjer so tla prepojena s krvjo borcev, ki so nekoč dali svoja mlada življenja za lepšo prihodnost, so vsako leto svečanosti. Mladi izrekajo svečano zobljubo, ko jih iz vrst pionirjev sprejemajo v zvezo mladine, mladince pa v Socialistično zvezo delovnega ljudstva. Po tem obredu odidejo h grobu in spominski plošči pionirčkov Jakca in Vinka in nihče ne gre mimo, ne da bi na gomilo, pod katero počivata pionirčka, položil kamen ali cvet v spomin dveh nedolžnih mladih žrtev. In gomila raste in raste, ter spominja in opominja.

tod izhajajo tudi vse naše akcije, prireditve, vse oblike našega boja proti enotno dobro organiziranemu kulturbundu, ki je imel, žal, zapisano celo večjo priznanje in pomoč od takratne naše oblasti, kot smo je bili deležni Slovenci na Kočevskem.

Pravilno je zapisal tov. Figar, da je bilo obdobje po letu 1936 do 1941 prelomno obdobje; lahko bi ga primerjali z letom 1848. Razvilo se je kulturno-politično delo, v katerem so zrasle slovenske šole, slovenščina je

bila uvedena v takratne kočevske cerkve, nastale pa so tudi številne kulturno-prosvetne organizacije, ki so pod okriljem društev, zlasti podružnic CMD, razvile široko dejavnost na polju prosvete. Organizirani so bili pevski zbori, igralske družine, predavanja, obiski ljubljanskih študentov in kmetijsko nadaljevalne šole. Organizirani izleti pa so vzbudili med slovenskimi turisti zanimanje za slovensko Kočevsko, ki so jo, žal, poznali bolj tuji, zlasti nemški turisti in jo proglašali za svojo zemljo, kot je potrjevala tudi njihova himna »Od Rinže pa vse do Kolpe je naša kočevska dežela«. In prav dobro organizirano kulturno-prosvetno delo je dalo krepak odgovor nadutim kočevskim kulturbundovcem. Posledica tega je bila, da smo dobro občutili s strani nacistov prezir, gonjo, pritisk, kajti hoteli so nas prestrašiti in odvrniti od našega dela.

Zato bi rad opisal dogodek iz zgodovine boja kočevskih Slovencev, ki je bil dokaz, kako so se bali naši nasprotniki slovenske besede, pesmi in prosvete.

Podružnica CMD s sedežem v Kočevski Reki je ustanovila v Borovcu pod Krempo dramsko družinico, ki si je naložila nalogo, da pripravi za ta konec Finžgarjevo dramo VERIGA. Ker so nam delavci slovenske žage v Ravnah, gospodar je bil Franc Cvar, zaveden Slovenec, v borovški šoli naredili ličen oder, je to pomenilo, da ima dramska družinica prostor za svojo dejavnost. Režiser, dober kulturni delavec in upravitelj slovenske šole v Brigi, pokojni Silvo Mehora, je kmalu zbral igralce iz borovškega konca, ki so bili iz vrst delavcev, kmetov in inteligence ter začel z vajami... Težko je šlo, saj smo začeli orati ledino, igralci niso bili večji pravilne izgovarjave, saj so mnogi hodili še v kočevsko šolo, kjer je bila slovenščina redek gost. Vendar se režiser ni bal težav in predstava je iz tedna v teden postajala vse boljša in prepričljivejša. Poleg učencev pa je bilo treba še marsikaj pripraviti glede propagande, prijav,

odobritve in drugega. To pa ni bilo niti malo lahko, čeprav se je pisalo leto 1939!

Zaprosili smo pisatelja Frana Finžgarja v Ljubljani, da nas je oprostil tantieme, ki je bila takrat pravica pisatelja. Kmalu smo dobili njegov pritrdilen odgovor. Obenem nam je tudi čestital na pogumu, da smo se lotili tega dela, in nam zaželel, da bi v svojem boju s hitlerjanci tudi zmagali. Prav to pismo nam je bilo v uteho, da smo delo pripravili ob roku. Predstava je bila oznanjena za nedeljo popoldan ob treh. Seveda je šel glas kmalu med Slovence, vendar pa nam je na svoj način naredil veliko uslugo borovški župnik Witine, ki je tisto nedeljo z lece dvakrat oznanil, da bo vsak, ki si bo igro ogledal, imel smrtni greh. Ubogi katoliški duhovnik Finžgar si gotovo ni mogel misliti, da ga je njegov stanovski kolega označil za brezverca! Svojega mežnarja je poslal v zvonik — šola je namreč bila tik ob cerkvi — da bi si zapisal vse vernike, ki so šli v šolo grešit. Žal mu to ni uspelo, ker je bilo ljudi, ki so napolnili učilnico, preveč, saj smo morali odpreti celo okna, da so ljudje poslušali igro tudi zunaj. Seveda pa so naši domači kulturbundovci še pred to predstavo poskušali onemogočiti našega glavnega igralca... Vendar smo stvar dobro rešili in igra je stekla. Tako je bila to prva slovenska predstava v Borovcu od leta 1918, ko je nastala nova jugoslovanska država. Zato je bil to za te kraje resnično pravi slovenski kulturni praznik. Zelo zanimivo pa je bilo tudi, da mnogi naši rojaki še niso videli nobene igre in zato so nekateri celo menili, da je vse tisto, kar se dogaja na odru, resnično! Ko je namreč v igri igralec padel za verigo v krnico, igral ga je tov. Jože Žagar, ki je bil takrat logar v Ravnah in sedaj živi v Kočevju, so mnogi v dvorani zajokali, in ko se je zavesa zagrnila, so hiteli k odru, da bi videli, kaj se je zgodilo s tovarišem Žagarjem. Komaj smo jim po-

jasnili, da je bila vse to le igra in da je tov. Žagar živ in vesel. Pomirili so se šele, ko se jim je po predstavi pokazal z ostalimi soigralci. Njim in režiserju Mehoru je veljal bučen aplavz.

Ko so gledalci odhajali na svoje domove, so glasno govorili o »Verigi« in seveda o tov. Žagarju in Kočevarjih, ki so se toliko »namučili«, da bi preprečili prvo slovensko igro v Borovcu...

Zanimiv pa je bil tudi epilog k tej igri, ker tudi ta na svoj način ilustrira takratno stanje na Kočevskem...

Ko smo imeli istega leta v našem kraju birmo, je prišel škof Rožman in dan pred tem smo imeli zanimiv razgovor z njim in delegacijo kočevskih Slovencev, ki so želeli pojasniti nekatere napake, ki jih je napravil župnik Witine, ki smo ga tudi povabili na sestanek... Med drugim smo škofu povedali, kako je njegov duhovniški kolega, borovski župnik, prepovedal vernikom obisk slovenske igre, ki je bila poleg tega delo duhovnika Finžgarja, ki ga je tudi oklevetal kot brezbožneža. Tudi škof Rožman se je začudil in tudi sam obsodil župnika iz Borovca, ki je sicer priznal svoj »greh«, vendar je šel škof Rožman mimo tega dogodka, kot da ni bilo nič. Naslednjo pomlad pa je kmetij-

ska nadaljevalna šola v Kočevski Reki priredila poučni izlet v Ljubljano in ker so bili med učenci tudi starejši Slovenci iz Kočevske in med njimi nekateri igralci Verige, smo obiskali neko razstavo v takratnem Jakopičevem paviljonu. Naključno pa se je takrat znašel tam tudi slovenski pisatelj Finžgar, s katerim smo se seznanili in mu tudi povedali, kako je bilo z njegovo igro v Borovcu in kako ga je naš župnik ocenil za antikatališkega pisatelja in prepovedal ljudem ogled njegove igre... Zasmeljal se je in poudaril, da je vesel in ponosen, da smo prav z njegovo Verigo začeli s slovenskimi igrami na našem koncu in povedal še nekaj misli, kako je tudi sam kot mlad kaplan živel v Kočevju in že takrat doživljal podobne neprijetnosti s strani nadutih Kočevarjev.

Ko smo se vrnili na svoje domove na Kočevsko, smo bili že bolj pomirjeni, da smo na pravi poti in se še z večjim zanosom posvetili razvijanju naše slovenske kulture. Takrat smo se spomnili tudi znane Aškerčeve pesmi Mi vstajamo in verza: Kultura in prosveta — to naša je osveta! In tako smo se tudi s Finžgarjevo Verigo krepko borili za slovensko besedo na prebujajočem se Kočevskem.

Ali veste,

da je umrl Vekoslav Figar, naš sodelavec. V Kočevskih razgledih nam je oživil čase narodnostnih bojev na Kočevskem pred 2. svetovno vojno. Marsikateri spomin pa je žal odšel z njim v grob. Dogodki se z vsakim dnem odmikajo dlje v preteklost, se izgubljajo v pozabo in zato je toliko bolj dragoceno, kar kdo zapiše, da bi ohranil v spomin. Vekoslav Figar je nesebično in zavzeto delal vse življenje in ta trud je vtkan tudi v današnji čas.

SLIKE DANAŠNJIH DNI

ING. TONE PRELESNIK

Ali poznamo Rinžo?

Na račun edinega večjega vodnega toka na Kočevskem, reke Rinže, je bilo izrečenih že veliko hudih besed. Pred leti, ko smo se v njej še z veseljem kopali, je nek moj prijatelj navadno, preden se je potopil v vodo izjavil, da je Rinža za kopanje najboljša reka na Balkanu. Podobne izjave danes ne bi dal nihče, ker je voda Rinže povsem neprimerna za kopanje. Ne bi razpravljaj, kdo je temu kriv, najbrž vsi, kar nas je na Kočevskem, saj se noben odlok, ki naj pomaga Rinži, ne spoštuje. Menim pa, da je bilo izrečenih že preveč nekvalificiranih mnenj, ni bilo pa doslej še podano niti eno strokovno mnenje nekoga, ki se na zadevo razume in bi Rinži resnično pomagal. Skrajni čas je že, da bi se problem Rinže strokovno obdelal in da bi nakazali rešitve. Sama košnja rumenega pljučnika ali blatnika (*Nuphar luteum*), ki skupaj z drugimi rastlinami prerašča strugo Rinže, ne bo očistila vode. Voda Rinže se dosti hitreje segreje, ker teče počasi, zato se v njej zelo lahko razvijajo biološki procesi, ki v hladnejši vodi niso tako intenzivni. To je samo eno dejstvo, ki narekuje temeljitejši pristop k reševanju problema Rinže.

O Rinži torej vsi vemo vse, vem pa, da večina občanov ne ve, kje in kako izvira in kdaj in zakaj poplavlja. Vzrok temu je ne nazadnje to, da se do izvira ne da pripeljati z avtom, temveč je treba peš slediti toku reke.

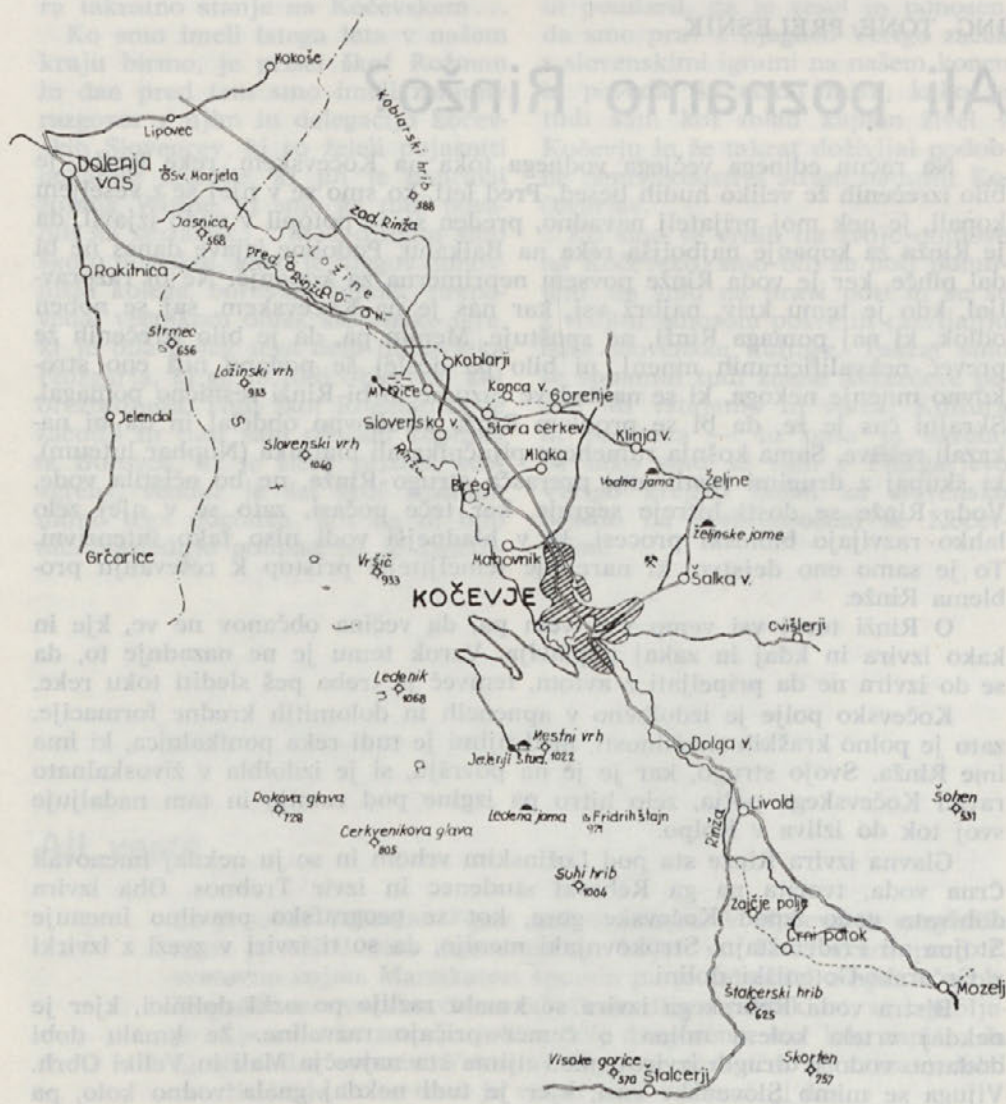
Kočevsko polje je izdolbeno v apnencih in dolomitih kredne formacije, zato je polno kraških značilnosti, med njimi je tudi reka ponikalnica, ki ima ime Rinža. Svojo strugo, kar je je na površju, si je izdolbla v živoskalnato ravan Kočevskega polja, zelo hitro pa izgine pod zemljo in tam nadaljuje svoj tok do izliva v Kolpo.

Glavna izvira Rinže sta pod Ložinskim vrhom in so ju nekdam imenovali Črna voda, tvorita pa ga Rebrski studenec in izvir Trebnos. Oba izvira dobivata vodo izpod Kočevske gore, kot se geografsko pravilno imenuje Stojna ali Fridrihštajn. Strokovnjaki menijo, da so ti izviri v zvezi z izvirkami v Grčarsko-Goteniški dolini.

Bistra voda Rebrskega izvira se kmalu razlije po ozki dolinici, kjer je nekdam vrtela kolesa mlina, o čemer pričajo razvaline. Ze kmalu dobi dodatno vodo iz drugih izvirov, med njima sta največja Mali in Veliki Obrh. Vijuga se mimo Slovenske vasi, kjer je tudi nekdam gnala vodno kolo, pa

mimo Brega, blizu katerega priteče vanju voda Mrzlega studenca in naprej za Mahovnikom. Rožni studenec se zliva v Rinžo v majhnem potočku, ki so tako velika redkost kraške Kočevske. Pri stari elektrarni in vodarni doteka vanjo izvir, ki je prej služil za napajanje mestnega vodovoda, mestni kanali pa večajo njeno vodo pri toku skozi mesto. Zajčji studenec je tik pod hribom, često je zelo onesnažen in oddaja svojo vodico Rinži v Dolgi vasi. Nato se zlivata v Rinžo, kadar pač je dovolj vode, še studenca Kote in Šajong. Ob suhi strugi Rinže priteka v požiralnik Črni potok blizu istoimenske vasi, ki se napaja z vodo Mrzlega in Zlatega studenca nad Zajčjim poljem .

To so samo glavni vodni viri, ki napajajo Rinžo. Izpod hriba se izlivajo še drugi manjši, za vse pa je značilno, da niso bogati z vodo. Vzrok temu je iskati v osamljeni legi Kočevske gore, ki je manj obsežna od drugih grebenov (npr. Velike gore).

Ob veliki povodnji priteka v Rinžo Obrh iz Blat, ki v Rakitnici napolni svoje požiralnike. Po hudourniški strugi, kot Zadnja Rinža, ki se ji navadno pridruži tudi Ribnica, bogati vodo Rinže. Tedaj ko Zadnja Rinža že upada, privre iz rup (jam) na južni strani Jasnice Prednja Rinža, ki jo požirajo umetno narejeni požiralniki pod Doljnimi Ložinami. Kadar Prednja Rinža izredno naraste, doseže v Mrtvicah skupaj z Zadnjo Rinžo površinsko zvezo s pravo Rinžo in tedaj nastane na Kočevskem polju poplava.

Poleti ima Rinža bolj malo vode. Takoj za jezom v mestu začne ponikovati, tako da so v Dolgi vasi poleti v strugi le še podolgovate luže. Zadnji požiralnik ali rupe so pod Mozljem in za Črnim potokom. Po podzemeljski poti teče nato Rinža do Kolpe, v katero se izliva kot bruhalnik Bilpa, ki ob povodnji na Kočevskem polju bruha vodo kot vodomet.

Kot je kratek tok kočevske ponikalnice, je kratek tudi ta opis. Škoda je, da Rinža ni več takšna, kot je bila nekoč, ko smo se v njej kopali tudi tam, kjer je sedaj novi otroški vrtec. Dolžnost vseh občanov Kočevja bi bila, da storimo vse za njeno ozdravitev.

Viri: Krajevni leksikon Slovenije, DZS 1976, II. zvezek.

BRANE DEKLEVA

Utripu časa smo znali prisluhnti

V vseh panogah človekovega udejstvovanja opažamo izredno velik napredek. To spremembo življenjskega nivoja občutimo tudi v telesni kulturi, kajti sodobna civilizacija s hitrim napredkom ogroža človeka. Telesno in duševno ga osiromašuje, saj se mora prilagajati novemu ravnovesju okolja, novemu odnosu do narave, človekovemu zdravju in celoviti osebnosti. Telesna aktivnost naj bi bila sestavni del našega življenja. Telesna vzgoja, šport in rekreacija so elementi splošne kulture posameznika in naroda, ker z aktivnostmi pridobivamo mnoge vrline in sposobnosti.

Človek se humanizira in plemeniti, ustvarja kolektivni duh, ter še niz psihosocialnih momentov. Gibanje je vir razvedrila, bogatenje prostega časa in seveda zdravja.

Športno neizobražen človek v preteklosti je začel že v četrtem desetletju pešati. Pridobival je na teži, zgubljal na mišični moči, torej se je staral mnogo hitreje, kakor to terja narava. Ničesar ni delal, da bi se ohranil pri moči, ničesar ni storil proti enostranskim obremenitvam, utrujenost je preganjal s pasivnim počitkom (popoldanskim poležavanjem) in poživili. To je prebudilo številne zdravnike, strokovnjake za telesno kulturo in publiciste. Napovedana je bila vojna telesni pasivnosti. Tudi družbeno-ekonomski odnosi so terjali ovrednotenje telesne kulture.

Predšolski in šolski otroci, ženske, slabotnejši, fizično prizadeti in starejši nujno potrebujejo razne oblike telesne dejavnosti. Človeka so temeljito poučili o telesni aktivnosti. Tako je bil ustvarjen nov odnos do telesne kulture, osveščeni so bili tisti, ki so še pred nedavnim mislili, da ne potrebujejo razgibanj. Menili so, da spadajo na tribuno za gledalce, da se dovolj razgibajo že pri opravljanju gospodinjstvih del ali da so prestari. Gibanje je nenehno prisotno. Gibljemo se od rojstva do smrti, torej je telesna aktivnost biološka potreba, ki je nikakor ne smemo zanemariti.

V naši širši in ožji domovini je prišlo do temeljnih sprememb že po vojni, vendar še danes gradimo nove poti za širjenje telesne kulture. Mnogi so dali zelo velik pomen, nismo pa zapostavljali vrhunskih tekmovalnih dosežkov.

Če razmišljamo o našem mestu Kočevju, kako je pri nas s telesno kulturo, lahko povem, da smo napravili ogromno. Še največji skok smo naredili z izgradnjo športnih in rekreativnih objektov. Začelo se je z domom telesne kulture, nadaljevalo pa z odprtimi igrišči, pa z bazenom in telovadnico pri osnovni šoli, s trim stezo in ostalimi igrišči v sami občini. Ustvarjeni so bili čudoviti pogoji za razcvet telesne kulture, športa in rekreacije. Tudi delovne organizacije so začele izvajati rekreativno dejavnost, največ pa so pridobili mladi. Tako je telesna vzgoja stekla mnogo bolj načrtno v šolah, pa tudi v mnogih društvih. Zagotovljeni so bili idealni pogoji za normalen, skladen in zdrav razvoj malčkov, mladincev in starejših. Problem je bil s kadri. Le tu in tam se je našel človek, ki je znal motivirati mlade, jih voditi in dosegati uspehe. Mlade ekipe našega mesta so včasih dosegale vrh slovenskega športa. Letos smo dobili obnovljen stadion, nekaj novih igrišč, čez nekaj let pa še nekaj mladih strokovnjakov za telesno kulturo. Z vsem tem pa se bo lahko Kočevje merilo z vsakim mestom, kjer imajo razvit šport in rekreacijo. Imamo pa tudi enkratno klimo in dobro lego, vse to so pogoji za razvoj velikega športnega centra. To je prav gotovo želja vseh nas.

Dobra informiranost športne javnosti bo tudi pripomogla k uspehu, kajti prav kmalu lahko pričakujemo, da bo Kočevje gostitelj množice vrhunskih ekip. Imamo že skoraj vse: športne in gostinske objekte, lepo okolico in dobro klimo. S tem pa ne bomo dosegli premikov samo v telesni kulturi, ampak tudi drugje, na primer v turizmu, pa še kje.

KULTURNO DOGAJANJE

MARJANCA COLARIČ

Literarna kolonija tudi na Kočevskem

Ideja literarnih srečanj se je rodila v kulturnem društvu Ernest Golob v Gradišču, ker, kot pravijo sami, že od nekdanj pogrešajo resnejšega stika s celotnim kulturnim prostorom v Sloveniji. Iz te ideje je nastalo prvo srečanje pred petimi leti. Pokrovitelj srečanja je bila revija Antena. Temu je sledilo vsako leto pet srečanj na razpis ZKO Slovenije za 20 najboljših piscev začetnikov.

Iz teh srečanj je vzniknila tudi ideja literarnega kažipot, kjer naj bi se to delo nadaljevalo v smislu strokovnega izpopolnjevanja nadarjenih avtorjev.

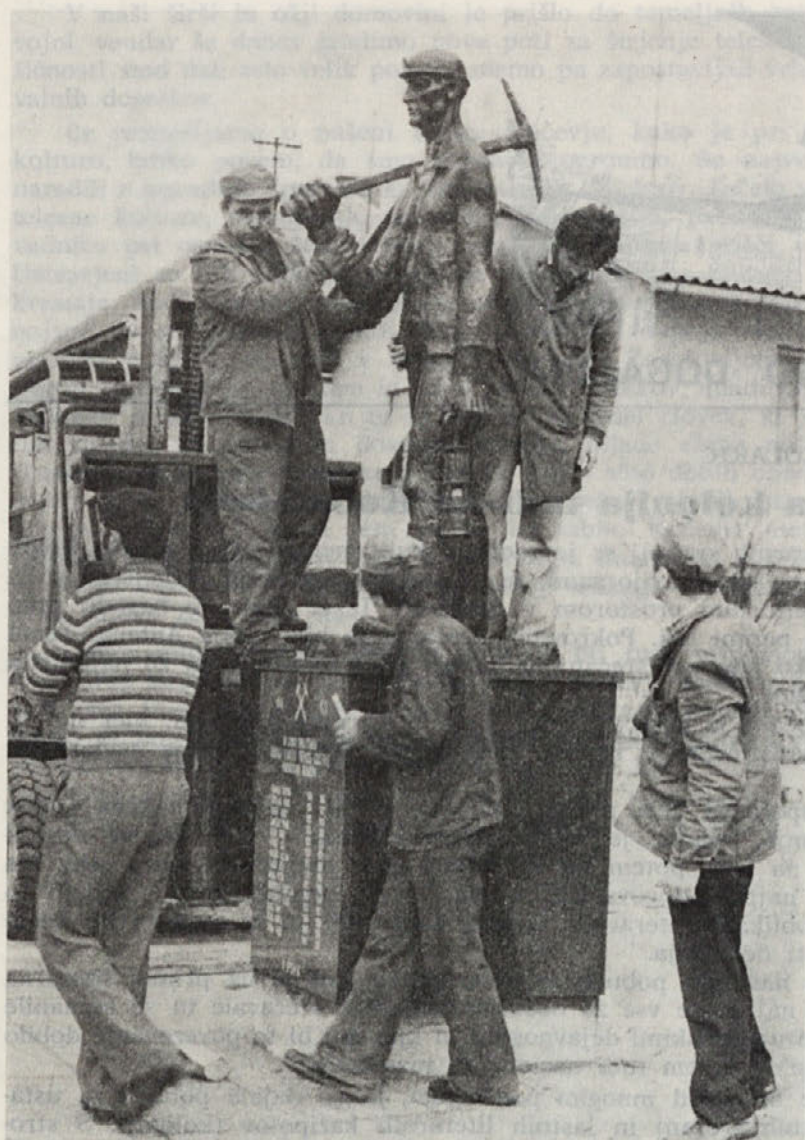
Zaradi uspešnega dela prvega kažipota je bila uvedena takšna stalna oblika delovanja, vendar je njena pomanjkljivost v tem, da se dogaja samo enkrat na leto, potem pa so avtorji spet prepuščeni sami sebi. Na ZKOS so se najprej dogovarjali o tem, da bi organizirali in poživili to dejavnost z oblikami literarnih skupin, toda tudi to ni vzpostavilo večje kontinuiranosti delovanja.

Začele so nastajati pobude za nove oblike, kot je na primer literarna galerija, kjer naj bi se vse že obstoječe skupine srečevale in se seznanile tudi z drugimi umetniškimi dejavnostmi in kjer naj bi to povezovanje dobilo pomen gibanja in s tem tudi nacionalno razsežnost.

Vse to je bil zgled mnogim področjem, ki so dajala pobude za ustanavljanje lastnih srečanj in lastnih literarnih kažipotov (kolonij). S strokovno pomočjo se je ta oblika začela uveljavljati po domala vseh večjih ali manjših krajih v Sloveniji.

Glede na vse to so nastale pobude za različne oblike takega delovanja, in sicer za oblikovanje že omenjenih literarnih galerij, za organiziranje seminarjev v obliki cikličnih predavanj (pobuda v Kočevju in Slovenjgradcu). Tako je celotno literarno gibanje zaživelo v oblikah, ki so specifične za posamezna območja in za njih zmožnosti. Želja pa je, da bi bila ta območja med seboj kar najbolj povezana in organizirana.

Tako danes lahko govorimo o srečanjih, kažipotih, literarnih kolonijah in galerijah, o oblikovanju glasil, ki že začenjajo svoje življenje in ki že pripravljajo programe za letošnje leto. Nekoliko težje bi bilo spregovoriti o tem, kje vse in pod kakšnimi pogoji se vse te oblike odvijajo, saj so ti pogoji popolnoma različni.

KOČEVSKI RUDNIK JE MRTEV. RUDARJI NE OPRAVLJAJO VEČ POD ZEMLJO SVOJEGA TEZKEGA DELA; DELAJO DRUGOD, VEČINOMA LAZJE STVARI, PA VENDAR JIM JE MALO ZAL ZA STARIMI CASI. NASE MESTO JE Z RUDNIKOM NEKAJ IZGUBILO.

SPOMIN NA RUDNIK NAJ V PRIHODNOST PONESE JARMOV KIP RUDARJA, KI SO GA OB ZAPRTJU RUDNIKA POSTAVILI PRED RUDARSKIM DOMOM.

Primer za to je prav Kočevje, kjer je bilo delovanje literarne skupine pri klubu kulturnih delavcev z literarnimi nastopi v širšem in ožjem okolišu kot oblika dela že nekoliko izčrpano, in so se zato pojavili novi načini sami od sebe. Izdajamo na primer revijo Kočevski razgledi, začutili pa smo tudi željo po višjem strokovnem izpopolnjevanju, kot so že omenjena ciklična predavanja in razgovori s člani literarnih skupin in s tistimi, ki imajo pre-

nekatero skušnjo z literaturo. Eno predavanje iz tega cikla smo že imeli. Urednik založbe Mladinska knjiga iz Ljubljane je predaval o mladinski literaturi in založništvu. Predavanje je zelo uspelo. Udeležil se ga je tudi predsednik odbora za literarno dejavnost pri ZKOS, Peter Božič.

Podobnih oblik, ki so nastale same od sebe, je seveda več, na primer v Mariboru, kjer je močna želja po organiziranju literarne galerije, saj je bil njen zametek že ob razstavi mladinskega tiska Slovenije.

Vse realne prihodnje skušnje in pomanjkljivosti nam bodo služile za nov, toda živ razmah tega gibanja, kjer navsezadnje menda ne gre le za zgolj aktivno pišoče ljudi, temveč za bralstvo, ki tako na najbolj organski način dobiva stik z literaturo. S tem pa bo seveda dobila tudi knjiga mimo knjigotrškega sistema svoje mesto. Slednje torej ne pomeni samo aktiviranje neznanih nadarjenih piscev in njih možnosti za uveljavljanje, temveč tudi bralca, ki bo tako vstopil v duhovni krog kvalitetne knjige. V Kočevju imamo torej vse možnosti za še večji razmah literarne dejavnosti.

Imeli bomo še nekaj predavanj o vseh zvrsteh literature, o filmu v knjigi idr. Sedež literarne skupine, v katero so zajeti tudi pisci iz ribniške in grosupeljske občine, je v Kočevju.

7. in 8. oktobra bomo organizirali literarno srečanje, na katerem bo sodelovalo deset najboljših avtorjev z našega območja. Klub kulturnih delavcev vabi vse, ki vas zanima literatura, ki radi vzamete v roke dobro knjigo ali literarno revijo in tudi sami pišete, da se vključite v novo literarno gibanje, ki je zajelo vso našo ožjo domovino, in tako prispevate svoj delež h kontinuirani dejavnosti v vseh oblikah literarne in druge kulturne dejavnosti.

UTRIP MLADIH

Revež

V velikem mestu
LIN, LIN, LIN
je živel
reven človek In.

Reven bil je res zelo,
a imel je
zlato dušico.

Boštjan Fabjan, 5. e

Iz sveta mojih sanj in želja

Ko sem sama doma, grem najraje v svoj najljubši kotichek in sanjarim.

Rada bi bila potapljač. Imela bi potapljaško obleko in motorni čoln. Stanovala bi na otoku, poraslem z bujnim pragozdom, polnim najlepših ptičev in drugih živali. Hišico bi imela na jasi, od koder bi bil lep razgled na morje. Okoli hiše bi imela park z raznobarnimi cveticami in drevesi nenavadnih oblik.

Z menoj bi bili plemeniti pes, bela mucka, živo obarvana papiga in mala opica.

Zo zajtrku bi se vkrcala v čoln in se s psom odpeljala nekaj sto metrov od obale. Ko bi prišla na cilj, bi si oblekla potapljaško obleko in se prekucnila v morje. Zaplavala bi v globine. Na dnu bi videla raka, ki se tepeta za ulovljeno školjko, počasne morske zvezde, jate rib, ki se preplašeno odmikajo pred menoj, ve-

like in majhne školjke, morsko vetrnico, ki jo nosi rak samotarec, rdeče morske korale. Včasih bi srečala morsko kačo in ljubkega delfina. Pomagal bi mi najti kakšno staro potopljeno ladjo in stare predmete, kot so amfore ter star denar. Odpirala bi školjke in iz njih pobirala bisere. Ko bi mi zmanjkovalo kisika, bi odplavala na površje, kjer bi me z laježem pričakal zvesti pes. Vžgala bi motor in se odpeljala v svojo hišico sredi cvetja.

Marjana Marinč, 7. c

Prvi zaslužek

Prvi zaslužek je za vsakega človeka gotovo zelo pomemben. Povečini so ga vsi veseli, a nekateri so nad njim razočarani. Pravega zaslužka še ne poznam, ker hodim v šolo. Večkrat sem že slišala, da je plačilo za učence izkaz, ki ga dobimo na koncu šolskega leta. Toda to plačilo je precej nepraktično. Predstavljajte si šolarja, ki pride v trgovino in zahteva: »Dajte mi kilo krompirja in dva litra mleka! Plačam z dvojko iz nemščine!« Bilo bi precej nenavadno, kajne? No, nekateri med nami pa se znajdejo in prejemajo prave zaslužke.

Moj prvi zaslužek je znašal sto din ali po novem 1 dinar. Prisluzil pa mi ga je moj jezik. Pri petih letih sem bila namreč zelo klepetava. Govorila sem hitro in nerazložno. Dedek, ki je rad imel mir, mi je nekoč dejal: »Če boš tiho vsaj pet minut, ti dam dinar.« Usedla sem se na klop in stisnila ustnice. Minute so počasi mi-

nevale. Zdelo se mi je, da moj jezik narašča in da mi bo zdaj zdaj ušel izza zob. Sestrična se je postavila predme in mi kazala osle. Ko je minilo pet minut, sem si od srca oddahnila. Dedek mi je izročil denar. Bil je svetel, ves se je bleščal. Silno ponosna sem stekla na vas in se postavila pred vrstniki. Neki deček mi je pokazal star obrabljen avtomobilček. Ponudil mi je zamenjavo. Da-

la sem mu z muko prisluženi denar in odnesla avtomobilček brez koles domov. Kako sem bila lahkomišelná. Dedek je zvedel za moje dejanje. Bil je žalosten in jezen obenem. Morala sem mu obljubiti, da bom drugič dvakrat premislila, preden bom dala denar iz rok.

Moja prva izkušnja z denarjem je bila boleča, a koristna.

Andrejka Leko, 8. c

V neznanih krajih

Deset pionirjev iz Kočevja je zastopalo Slovenijo v pionirskem taboru »Sutjeska« v Ohridu v Makedoniji. Med njimi sem bil tudi jaz. V Ohridu sem si pisal dnevnik, iz katerega sem prepisal dva dogodka:

14. julija 1977. Zjutraj nas je pet čet odšlo v Ohrid. Hitro smo prispeli in peš nadaljevali pot do cerkve sv. Sofije. Ulice so ozke in pokrite z majhnimi granitnimi kockami. Hiše ob cestah so velike in stare. Pri večini hiš sem opazil, da imajo tri nadstropja. Naenkrat se je pred nami pojavila cerkev. Zid krasijo dobro ohranjene freske. Vodič nam je povedal, da je to najstarejša cerkev na Balkanu in najbolj ohranjena cerkev v Evropi. V njej sta učila vernike slovanska brata Ciril in Metod.

Vzpenjali smo se na strm hrib, na katerem so se belile razvaline Samuelove trdnjave. Obzidje trdnjave je zelo visoko in debelo. Razdeljeno je na dva dela. Staro je približno 1200 let, o čemer priča bujno rastlinje na njem. Nato smo se vrnili.

15. julija 1977. Z jahto smo odppluli po jezeru, da si ogledamo cerkev sv. Nauma in obiščemo graničarje v njihovi karavli na meji z Albanijo.

Stopili smo v cerkev. Začudil sem se, ko sem pred cerkvijo na drevju zagledal udomačene pave. Stene svetišča so poslikane s freskami, ki prikazujejo razne verske prizore. V enem izmed kotov stoji lepo oblikovan kamen, na katerem so duhovniki krščevali otroke. Videli smo tudi grobnico sv. Nauma, ki je pokrita z rdečim žametom.

S teh dveh izletov so mi v srcu ostali nepozabni spomini.

Tomaž Levstek, 7.c

Praznik je, če ...

Vsak ima svoje praznike in teh je veliko. Res, da ne preskočimo tistih pravih, državnih praznikov. Tudi takrat občutimo nekaj velikega in ponos nam sije iz oči. Pa vendar — ljudje nosimo v sebi še toliko drugega, nosimo svet, ki je vsem drugim tuj in neznan. In v tem svetu doživljamo svoje praznike. V svetu neke osebnosti ni koledarja, na katerem bi z rdečimi črkami pisal datum praznika, ni zastav, ki bi mimoidečega opozorile na dogodek iz preteklosti. Tak praznik pride sam, nenadoma in brez vsake napovedi. Pride ... in tebi je tako, kot bi se svet začel vrteti okoli tvoje osi; pel in plesal bi, pogovarjal bi se s pticami in vetru bi podaril svoj »jaz«. Vse je tako lepo in srečen si, da živiš, da si del družbe, ki ne bi brez tebe bila niti trohico drugačna.

Praznik se zame začne, ko stopim iz avtobusa in se napotim proti vasi Retje. Hiše, strnjene druga poleg druge ležijo v dolini. Na vse štiri strani se dvigajo hribi, cesta liže pogorje med gozdom. Z ene, najbolj položne strani, se spuščam proti dolini vsakič, kadar utegnem — ob praznikih. Smreke mi delajo družbo; pa ne samo meni. Vsakemu mimoidočemu zapojejo pesem. Ne razumem je, ne vem, o čem pojo. Pa vendar je ta pesem lepa, zveni domače, v potoškem narečju.

Po kamniti cesti bolj poskakujem, kot hodim. V desnici navadno držim potovalko, z levico pa nabiram sneg ali rože. Kmalu me pot pripelje do bele hiše. Vstopim in čeprav je v sobi, ki je bila nekoč samo moja, hladno, me ne zebe. Zakurim. Plamen s kot senca sprehodi po stropu, večkrat zaporedoma. Zlekнем se na kavč in se zaprem v svoj svet. Sanjam o otroštvu, o prvih igračkah, ki sem si jih naredila sama, o knjigi, ki sem jo prvič prebrala na koncu prvega razreda . . . in vse se je dogajalo v tejle sobici . . .

Odpravim se k prijateljicam. »O, Drejc!« me pozdravijo, povlečejo po potoško in besede so še bolj iskrene kot sicer. Zapeljemo se v svet mladosti, v izpovedi in pripovedi, v tiste majhne, komaj začete težave, ki se nam zdijo velike, ogromne. Sedimo na peči in grizljamo pravkar pečeni kruh iz kmečke peči. Plošča odigra, začne znova; vse se ponavlja, začenja znova, pa vendar je vsakič drugače, vsakič še bolj praznično, še več zastav zmagoslavja plapola v naših srcih. Začutim, kaj je prijateljstvo, kaj domovina. In takrat postanem srečna, takrat se v meni dogaja nekaj, česar se ne da povedati. Kot bi se rojeval otrok Sreče, kot bi se pravkar odmotal iz ovoja laži in hinavščine postajal resničen, postajal moj. Ne, ne samo moj: ampak last vseh nas. Veliko prijateljic imam, in šele takrat, ko sem z njimi, se moja usta razširijo v resničen nasmeh in ni dneva, da ne bi kaj zapele.

Večer zakoraka med hleve in hiše, med plotove in skladovnice drv. Veter zapoje okrog vogalov, da bi nam povedal, kako srečen je v naročju male vasi. Da, tudi veter najde tu zavetje, se ustavi, a čas teče in povleče ga za seboj. Oditi mora, še prej kot jaz.

Odhajam. Koliko odhodov je že bilo in koliko obljub: »Za naslednji praznik pridel. Ali pa še prej . . .!« Prihajam. Velikokrat. In vedno, kadar mi po žilah hitreje steče kri, kadar se lica kar sama napnejo od veselega nasmeha, kadar uzrem domačo vas, je zame praznik. Praznik, ki se ne ponavlja, a vedno prihaja znova, praznik, za katerega vam povem s ponosom in ljubeznijo ter s spoštovanjem do ljudi, ki razumejo zemljo, ki se znajo pogovarjati s travo in prisluhniti zgodbi vetra. Zanje je praznik vsak dan — zame samo takrat, kadar se moja govornica spremeni v pojoče potoško narečje in kadar med dlanmi držim toplo skorjico kruha, pečenega v veliki tetini peči.

Andreja Mohar, gimnazija Kočevje

Igre — del mojega življenja

Igre spremljajo človeka skoraj celo življenje. Že v najzgodnejši mladosti otroci radi oponašajo starše, druge znane osebe ter stvari in sčasoma se te igrice razvijejo v konjiček — hobi.

Odkar pomnim, sem si želel postati letalec. Kjer se je v družbi govorilo o letalih in vsem, kar sodi k njim, sem z odprtimi usti poslušal in niti najmanjša podrobnost mi ni ušla. Sčasoma mi je postalo jasno, da letalec

ne more živeti samo na tleh in sklenil sem zgraditi letalo. Tega sem se tudi lotil, a hitro me je bratranec prepričal, da je bolje in bolj preprosto napraviti padalo.

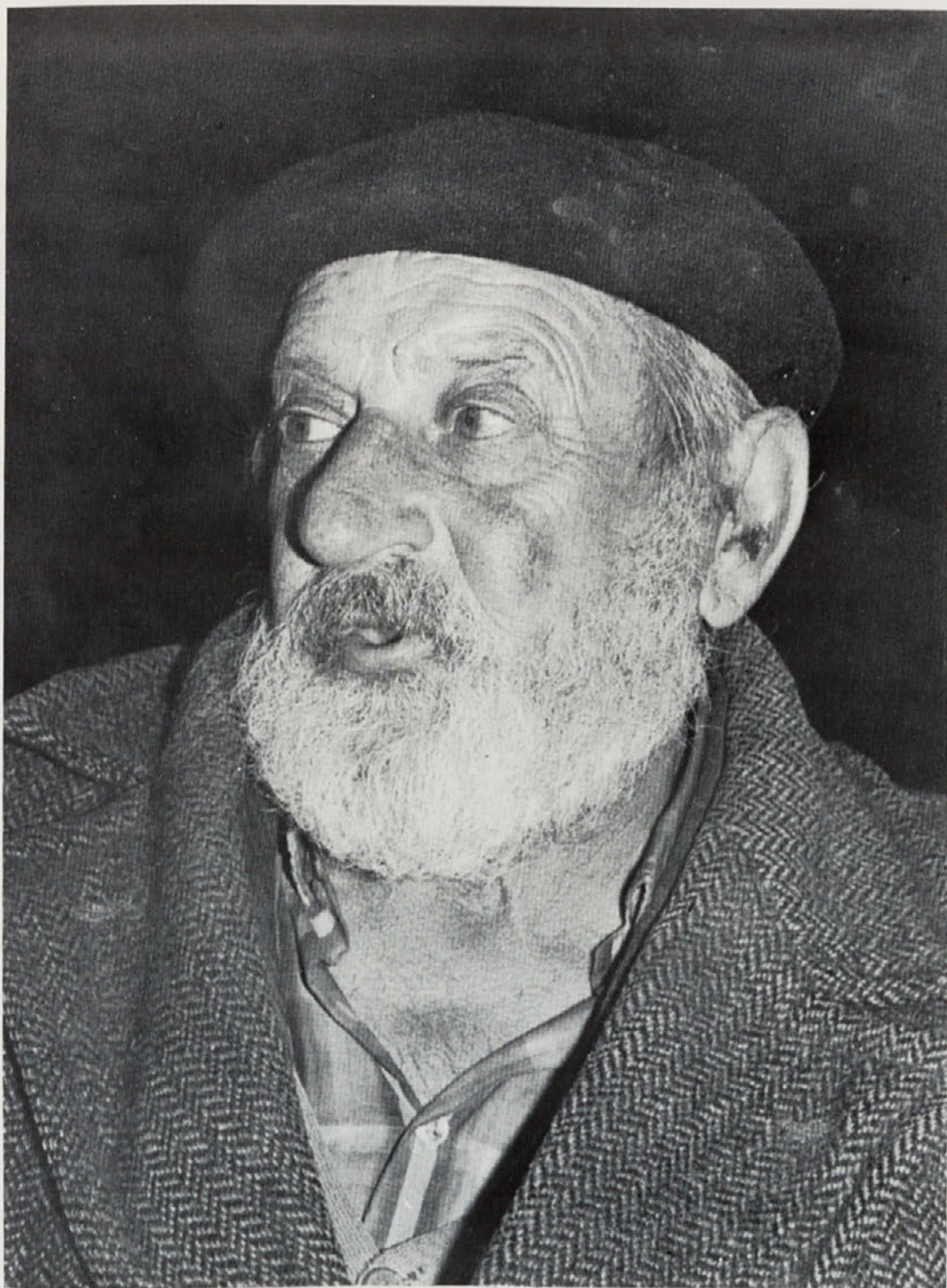
Se sam se mi je ponudil za pomočnika in tisti dan sva začela delati padalo. Končano je bilo v nekaj minutah. Ni bilo sicer najkvalitetnejše, kar sva strokovno ugotovila, toda padalo je vendarle bilo. Narejeno je bilo iz polivinilastega »žaklja« pritrjenega na štiri tanke vrvice. »Poizkusni« skoki so bili: skok s stola, z zaboja za premog in končno — s peči. Padalo naju je — kot strokovnjaka in konstruktorja — v celoti zadovoljilo. Menila sva, da padava dovolj počasi in da bi lahko skakala tudi iz letala. Sklenila sva, da bo eden izmed naju skočil s strehe. Določen sem bil seveda jaz. »Uradno sporočilo« je navajalo kot vzrok mojo mladost in lastništvo padala.

Povzpela sva se na streho, dobil sem še zadnja navodila in — skočil v globino. Sedaj se mi ni zdelo padanje prav nič počasno. Kot kamen sem padal in na srečo »štrbunknil« na kup peska. Razen odrgnin nisem dobil hujše poškodbe. Oče, ki me je slučajno videl padati mimo okna, je ves blede prišel ven in prepovedal zračne akrobacije. Od takrat sem skakal samo še »ilegalno«, kadar ni bilo nikogar doma.

Kasneje se mi je ta strast do višin polegla, imel pa sem toliko drugih iger in hobijev, da včasih nisem vedel več, kaj zbiram, kaj bi se rad igral...

Potem sem slučajno zašel na rokometno igrišče in z zavistjo opazoval igralce. Zelo rad bi bil na njihovem mestu predvsem zaradi publike, ki jim je navdušeno ploskala. Tako sem se začel po dolgem prerekanju z mamom aktivno ukvarjati z rokometom in z njim se ukvarjam še danes.

Aleš Debeljak, 1.b, gimnazija Kočevje

Franc Brus: PORTRET

umetniška fotografija

Sk1
KOČEVSKI

11955/1978

201508227

COBISS o

KNJIZNICA N. JARCA
ŠTUDIJSKI ODDIELK